

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2019–2021

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Drahomíra Matoušková

**Analýza oblasti celoživotního vzdělávání osob s mentálním
postižením**

Praha 2021

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Ivana Shánilová, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED (PART TIME) STUDIES

2019–2021

DIPLOMA THESIS

Drahomíra Matoušková

**Analysis of the Area of Lifelong Learning of People with
Mental Disabilities**

Prague 2021

The Diploma Thesis Work Supervisor: PhDr. Ivana Shánilová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů. Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 6. února 2021

Bc. Drahomíra Matoušková

Poděkování

Děkuji PhDr. Ivaně Shánilové, Ph.D., za odborné vedení mé diplomové práce, za cenné rady a připomínky.

Anotace

Diplomová práce se zabývá tématem celoživotního vzdělávání osob s mentálním postižením. Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část se věnuje charakteristice mentálního postižení, vzdělávání a uplatnění osob s mentálním postižením na trhu práce. Praktická část se zabývá problematikou celoživotního vzdělávání osob s mentálním postižením. Kvantitativní výzkum zjišťuje možnosti celoživotního vzdělávání osob s mentálním postižením v regionech Praha a střední Čechy a zkoumá zkušenosti vzdělavatelů.

Klíčová slova

Alternativní a augmentativní komunikace, celoživotní vzdělávání, chráněné dílny, legislativa, mentální postižení, podporované zaměstnávání, pracovní rehabilitace, raná péče, terapie.

Annotation

This diploma thesis deals with the theme lifelong education of persons with mental disabilities. The work is divided in two parts, to theoretical and the practical. The theoretical part deals with the characteristics of mental disabilities, education and employment of people with mental disabilities in the labor market. Practical part deals with the issue of lifelong learning of people with mental disabilities. Quantitative research identifies the possibilities of lifelong learning for people with mental disabilities in the regions of Prague and Central Bohemia and examines the experience of educators.

Keywords

Alternative and augmentative communication, early care, legislation, lifelong learning, mental disability, occupational rehabilitation, sheltered, supported employment, therapy, workshops.

OBSAH

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ.....	10
1.1 Charakteristika mentálního postižení.....	10
1.2 Příčiny vzniku mentálního postižení.....	11
1.3 Klasifikace mentálního postižení.....	11
1.4 Psychologické zvláštnosti u osob s mentálním postižením	12
2 VZDĚLÁVÁNÍ OSOB S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM.....	15
2.1 Legislativa.....	15
2.2 Raná péče a speciálněpedagogická centra	15
2.3 Předškolní vzdělávání	17
2.4 Základní vzdělávání	18
2.5 Střední vzdělávání – profesní příprava	19
2.6 Možnosti inkluzivního začleňování mentálně postižených osob do společnosti.....	20
2.7 Specifické přístupy	22
2.7.1 Bazální stimulace.....	22
2.7.2 Terapie	23
2.7.3 Snoezelen.....	24
2.7.4 Alternativní a augmentativní komunikace.....	25
3 CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	27
3.1 Koncepce celoživotního vzdělávání	27
3.1.1 Formy celoživotního vzdělávání.....	28
3.1.2 Etapy celoživotního vzdělávání	29
3.2 Význam celoživotního vzdělávání osob s mentálním postižením	29
3.3 Vzdělávání osob s mentálním postižením v rámci pracovní rehabilitace.....	30
3.3.1 Chráněné dílny.....	31
3.3.2 Podporované zaměstnávání.....	32
3.3.3 Pracovní rehabilitace.....	32
3.3.4 Sebeobhájci a ochrana práv osob s mentálním postižením.....	33
3.3.5 Volný čas a zájmová činnost	34

PRAKTICKÁ ČÁST	36
4 VÝZKUM	36
4.1 Cíl výzkumu.....	36
4.2 Hypotézy.....	36
4.3 Charakteristika souboru	37
4.4 Realizace výzkumu	39
4.5 Výsledky výzkumu a jejich interpretace.....	39
4.6 Analýza dotazníkového šetření	39
5 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	62
5.1 Ověření hypotéz.....	62
5.2 Shrnutí výsledku	63
ZÁVĚR	64
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	65
SEZNAM ZKRATEK	67
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	70
SEZNAM PŘÍLOH.....	71

ÚVOD

Celoživotní učení a vzdělávání je aktuální téma dnešní doby. Klade se důraz na seberozvoj každého občana. S osobami se zdravotním postižením se společnost setkávala od pradávna. Ve starověku byly osoby se zdravotním postižením vyloučeny ze společnosti i likvidovány. Například v Řecku Platón hlásal, že postižení by neměli mít děti, aby se opět nenarodili postižení. Aristoteles prosazoval „kvalitní společnost“, tj. společnost očištěnou od postižených. Přístup k osobám se zdravotním postižením prošel významným vývojem: od likvidace přes vyčleňování a zakládání hospitálů (s nástupem křesťanství) až k dnešní transformaci a humanizaci v sociálních službách a pokrokům v oblasti lékařské vědy.

Téma diplomové s názvem Analýza oblasti celoživotního vzdělávání osob s mentálním postižením jsem si zvolila, protože vzdělávání mentálně postižených osob je mi blízké. Pracuji jako speciální pedagog se zaměřením na rozvoj řeči v domově pro osoby se zdravotním postižením. Mojí hlavní činností je vzdělávání a rozvíjení komunikačních schopností u osob s mentálním postižením. Pro správný vývoj osob s mentálním postižením od jejich narození až po dospělost má velký význam cílevědomá a odborně vedená výchova a vzdělávání, které odpovídá dovednostem handicapovaného jedince. Výchovu a vzdělávání u mentálně postižených osob chápeme jako celoživotní proces. Pro tyto jedince je podstatné nejen vzdělávání, ale především pracovní a společenské uplatnění. V neposlední řadě také kulturní vyžití, smysluplné naplnění volného času a právo na stejné životní příležitosti jako mají ostatní lidé ve společnosti.

Cílem práce je zanalyzovat a zjistit možnosti celoživotního vzdělávání osob s mentálním postižením v regionech Praha a střední Čechy. V empirické části bude použita metoda rozhovoru k ověření dat získaných z dotazníků. Rozhovor bude realizován se vzdělavateli, kteří vzdělávání osobám s mentálním postižením poskytují.

V teoretické části diplomové práce se budu zabývat charakteristikou mentálního postižení, vzdělávání osob s mentálním postižením a jejich možnostmi trávení volného času a uplatnění na trhu práce.

V praktické části své diplomové práce budu analyzovat možnosti celoživotního vzdělávání osob s mentálním postižením v regionech Praha a střední Čechy. Dále budu zkoumat problematiku celoživotního vzdělávání osob s mentálním postižením, dokumentovat nabídku vzdělávání pro dospělé osoby s mentálním postižením v těchto regionech a porovnávat jednotlivé formy vzdělávání.

TEORETICKÁ ČÁST

1 MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ

1.1 Charakteristika mentálního postižení

Mentální postižení (retardaci) můžeme vymezit jako „vývojovou poruchu rozumových schopností demonstrující se především snížením kognitivních, řečových, pohybových a sociálních schopností s prenatální, perinatální i časně postnatální etiologií, která oslabuje adaptační schopnosti jedince.“ (Valenta, 2018, s. 34)

Černá (2015, s. 75) používá pojem mentální postižení pro jedinci s IQ pod 85 a pojem mentální retardace pro osob s IQ pod 70. Mezinárodní klasifikace nemocí MKN-10 chápe mentální retardaci jako „stav související s opožděným nebo omezeným vývojem myšlení, charakteristický zejména snížením schopností, které vytvářejí celkovou úroveň inteligence – tedy schopností poznávacích, komunikačních, motorických a sociálních.“ (Slowík, 2010, s. 46)

Pro klasifikaci úrovně rozumových schopností (intelligenční kvocient, dále IQ) jsou stanovena různá pojetí. Nejvíce uznávaná je v současnosti klasifikace amerického psychologa Davida Wechslera. Podle jeho klasifikace (viz tabulka 1) se začala dělit mentální retardace na lehkou, středně těžkou, těžkou, hlubokou, jinou mentální retardaci a na nespecifikovanou mentální retardaci. (Švarcová, 2006, s. 33)

Tabulka 1: Klasifikace IQ podle Wechslera

IQ	Klasifikace inteligence	Procenta v populaci
130 a výše	značně nadprůměrná	2, 2
120 -129	nadprůměrná	6, 7
110 – 119	mírně nadprůměrná	16, 1
90 – 109	průměrná	50, 0
80 – 89	podprůměrná	16, 1
70 – 79	hraniční inferiorita	6, 7
69 a níže	slabomyslnost (mentální retardace)	2, 2

Zdroj: Švancar, 1974, s. 226, In: Švarcová, 2006, s. 33

1.2 Příčiny vzniku mentálního postižení

Podle etiologie nemá mentální postižení (mentální retardace) jednotnou příčinu. Vzniká vlivem více faktorů. Příčiny jsou endogenní (dědičné, genetické). Mohou být způsobené spontánní mutací v zárodečných buňkách (dávne), spontánní mutace (čerstvé). Dále příčiny exogenní, které vznikají vlivem prostředí. V raném těhotenství se může jednat o poškození oplozeného vajíčka, v pozdním stadiu těhotenství má vliv infekce, špatná výživa, abnormální porod, dále nemoci nebo úrazy v dětství, nepříznivý vliv výchovy atd. (Černá, 2009, s. 85)

Příčiny mentálního postižení bývají kategorizovány různě. „*Existují faktory endogenní (vnitřní) a exogenní (vnější), odborná literatura se často zmiňuje o postižení vrozeném či získaném. Dle časového hlediska se rozlišují faktory prenatální (působící před porodem), perinatální (působící během porodu a krátký čas po něm) a postnatální (působící v průběhu života).*“ (Valenta, 2018, s. 63)

Nejčastější příčiny mentálního postižení jsou:

- následky infekcí a intoxikací,
- následky úrazů a fyzikálních vlivů (mechanické poškození mozku při porodu, postnatální poranění mozku nebo hypoxie atd.),
- poruchy výměny látek, růstu, výživy,
- makroskopické léze mozku (novotvarem, degenerací, postnatální sklerózou),
- nemoci a stavy způsobené jinými a nespecifickými prenatálními vlivy,
- anomálie chromozomů,
- nezralost,
- vážné duševní poruchy,
- psychosociální deprivace,
- jiné a nespecifické etiologie. (Švarcová, 2006, s. 62)

Vágnerová (1999, In: Švarcová, 2006, s. 62) uvádí: „*Mentální postižení poměrně často vzniká na základě kombinace polygenně podmíněného nižšího nadání a výchovné nepodnětnosti, nebo dokonce zanedbanosti. Jde obvykle o děti podobně postižených rodičů, jejichž intelektová i vzdělanostní úroveň je nízká. Podnětnost takového rodinného prostředí bývá nedostatečná.*“

1.3 Klasifikace mentálního postižení

Mentální postižení můžeme klasifikovat na základě nejrůznějších kritérií. Dle Zvolského (1996, In: Bartoňová, s. 32) jsou nejčastější příčiny vzniku mentální retardace sociální

faktory, dědičnost, environmentální faktory, specifické genetické příčiny, nespecificky podmíněné poruchy.

Tabulka 2: Klasifikace dle stupňů mentálního postižení

F 70	LEHKÁ MENTÁLNÍ RETARDACE – IQ v rozmezí 50–69 (mentální věk dospělých je 9–12 let). Stav vede k obtížím při školní výuce. Většina dospělých je schopných být zaměstnaní a udržovat sociální vazby. Patří sem: lehká slabomyslnost, lehká mentální subnormalita, debilita.
F 71	STŘEDNÍ MENTÁLNÍ RETARDACE – IQ v rozmezí 35–49 (u dospělého mentální věk přibližně ve věku 6–9 let) – vývojové opoždění v dětství, někteří jedinci dokáží přiměřeně komunikovat, přesto potřebují v soběstačnosti a k práci určitý stupeň podpory.
F 72	TĚŽKÁ MENTÁLNÍ RETARDACE – IQ 20–34 (mentální věk dospělého je 3–6 let). Osoby s mentálním postižením potřebují trvalou podporu ve všech oblastech. Patří sem: těžká mentální subnormalita, těžká slabomyslnost, idioimbecilita.
F 73	HLUBOKÁ MENTÁLNÍ RETARDACE – IQ dosahuje nejvýše 20 (mentální věk dospělého jedince je 3 roky). Tito lidé potřebují vysokou míru podpory v oblasti hygieny, komunikaci i mobility. Patří sem: těžká mentální subnormalita, těžká slabomyslnost, idiocie.
F 78	JINÁ MENTÁLNÍ RETARDACE – mentální postižení nelze přesně určit pro přidružená postižení smyslová, tělesná, poruchy chování a autismus.
F 79	NESPECIFIKOVANÁ MENTÁLNÍ RETARDACE – jedná se o mentální postižení, ale pro nedostatek znaků nelze jedince přesně zařadit.

Zdroj: Bartoňová, 2007, s. 33

1.4 Psychologické zvláštnosti u osob s mentálním postižením

Každý člověk s mentálním postižením je individualita, u níž nelze přesně charakterizovat osobnostní rysy. **Těžkou a hlubokou mentální retardaci** nelze diagnostikovat obvyklými metodami. Tyto osoby mají velké omezení ve všech schopnostech, malé schopnosti

komunikace, kdy těžce dávají najevo své potřeby, přání a pocity. Přesto zdravotní pracovníci, rodiče i vychovatelé, kteří s nimi denně pracují, jsou schopni jim porozumět.

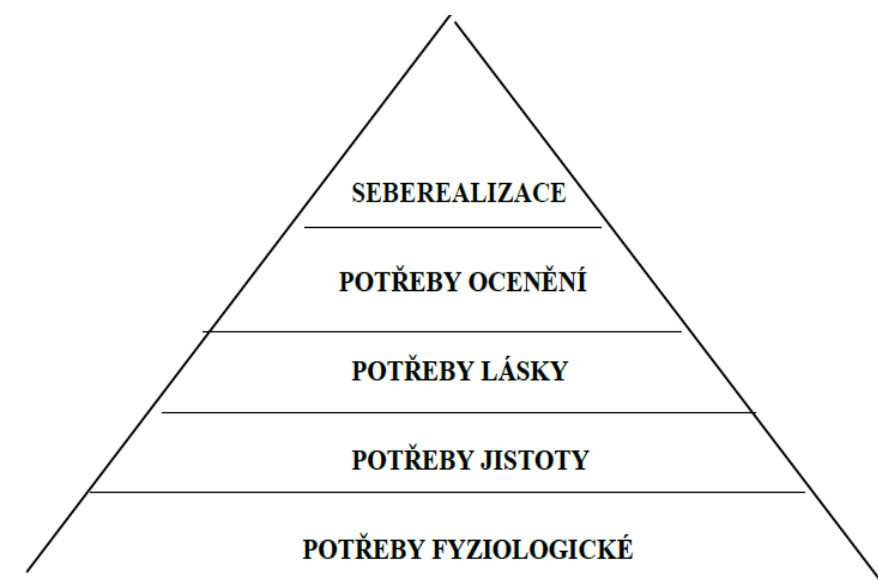
Osoby s lehkou a střední mentální retardací se projevují zejména:

- *„zpomalenou chápavostí, jednoduchostí a konkrétností úsudků,*
- *sníženou schopností až neschopností komparace a vyvozování logických vztahů,*
- *sníženou mechanickou a zejména logickou pamětí,*
- *těkavostí pozornosti,*
- *citovou vzrušivostí,*
- *nedostatečnou slovní zásobou a neobratností ve vyjadřování,*
- *poruchami vizuomotoriky a pohybové koordinace,*
- *impulzivností, hyperaktivitou nebo celkovou zpomaleností chování,*
- *citovou vzrušivostí,*
- *nedostatečnou rozvinutostí volných vlastností a sebereflexe,*
- *sugestibilitou a rigiditou chování,*
- *nedostatky v osobní identifikaci a ve vývoji ‚já‘,*
- *opožděným psychosexuálním vývojem,*
- *nerovnováhou aspirací a výkonů,*
- *zvýšenou potřebou uspokojení a bezpečí,*
- *poruchami v interpersonálních skupinových vztazích a v komunikaci,*
- *sníženou přizpůsobivostí k sociálním požadavkům a některými dalšími charakteristickými znaky “ (Švarcová, 2006, s. 41)*

Všichni lidé s mentálním postižením potřebují celý život vedení a podporu v učení a ve vzdělávání. U všech osob s různým druhem mentálního postižení je nezbytná podpora primárně v naplnění základních lidských potřeb a až sekundárně k naplnění seberealizace přes potřeby lásky a ocenění dle Maslowovy (1943) známé pyramidy lidských potřeb.

Osoby s mentálním postižením si dokáží uvědomovat svůj vnější svět a hodnoty. Je pro ně důležité mít sebepojetí, to znamená mít představu o svém já ve vztahu k okolnímu světu. (Vágnerová 2000, In: Černá, 2008, s. 187)

Obrázek 1: Maslowova pyramida

Zdroj: Černá, 2008, s. 187

2 VZDĚLÁVÁNÍ OSOB S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM

2.1 Legislativa

Každá osoba má právo na vzdělání. Všichni žáci jsou vzděláváni dle školského zákona (zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání). V prvním odstavci § 2 tohoto zákona je jako jedna z hlavních zásad uvedena důležitost rovného přístupu. Osoby s mentálním postižením jsou vzdělávány jako žáci se speciálními vzdělávacími potřebami podle § 16 školského zákona, který hovoří o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů nadaných. V odstavci 4 je uvedeno že: *„žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.“* (Zákony pro lidi, online, cit. 2021-01-26)

Podpůrná opatření jsou různého druhu a stupňů. Liší se dle zdravotního stavu žáka se speciálními potřebami a dle míry jeho podpory. Mezi podpůrná opatření patří i poradenská pomoc školy a školského poradenského zařízení, různé metody a formy vzdělávání, využití kompenzačních pomůcek, podpora asistenta pedagoga ve třídě, vzdělávání dle individuálního vzdělávacího plánu, využití alternativní a augmentativní komunikace při vzdělávání atd. (Zákony pro lidi, online, cit. 2021-01-26)

Podle odstavce 3 § 48 se **žáci se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, se souběžným postižením více vadami a autismem** vzdělávají *„v základní škole speciální, a to na žádost zákonného zástupce a na základě písemného doporučení školského poradenského zařízení. Vzdělávání v základní škole speciální má deset ročníků a člení se na první stupeň a druhý stupeň. První stupeň je tvořen prvním až šestým ročníkem, druhý stupeň sedmým až desátým ročníkem.“* (Zákony pro lidi, online, cit. 2021-01-26)

Dle odstavce 3 § 42 školského zákona **vzdělávání žáků s hlubokým mentálním postižením** stanovuje i upravuje krajský úřad na doporučení odborného lékaře dle aktuálního duševního a fyzického zdraví žáka. (Zákony pro lidi, online, cit. 2021-01-26)

2.2 Raná péče a speciálně – pedagogická centra

Raná péče je určena skupinkám dětí podle druhu postižení. V České republice jsou takzvaná střediska rané péče, která se specializují na jeden druh postižení. Tato terénní služba je určena dětem se zdravotním postižením do sedmi let věku a je poskytována pro podporu vývoje dítěte i psychickou podporu jeho rodičům. Raná péče bývá doplněná ambulantní formou. U dětí s mentálním a kombinovaným postižením poradkyně rané péče pomáhá rodičům se

zorientovat v nové situaci, předává jim informace o tom, co aktuálně dělat, kam se případně obrátit. Vývoj dítěte s mentálním postižením je nerovnoměrný a celkově pomalejší. „V důsledku možných poruch svalového napětí (svalové hypotonie/hypertonie) se obtížněji rozvíjí pohyb: otáčení, plazení, lezení. Dítě je oproti svým vrstevníkům omezeno v samostatném objevování, experimentování s pohybem a polohou vlastního těla.“ (Hradilková, 2018, s. 51)

Poradkyně rané péče doporučuje spolupráci se zdravotnictvím, dává poradenství a kontakty na odborníky z oboru fyzioterapie, ergoterapie, logopedie nebo klinické psychologie. Včasná intervence v raném období je pro jeho vývoj dítěte s mentálním postižením velmi důležitá a ovlivňuje jej na celý život. Rozvoj řeči a porozumění bývá pomalejší, opožděný. Silnou stránkou dítěte s mentálním postižením je dobrý sociální kontakt a schopnost nápodoby. Proto se poradkyně rané péče zaměřuje na rozvoj hry dítěte s mentálním postižením, učí ho novým dovednostem, motivuje dítě k rozvoji sebeobsluhy, komunikace a senzomotoriky. Rodiče podporuje v intuitivním rodičovství v podobě podpůrného rozhovoru, kde sdílí radosti i starosti spojené s dítětem.

Další rolí poradce rané péče je připravit dítě na vzdělávání. Poskytuje rodičům informace a kontakty „o před/školním zařízení, pomáhá jim se orientovat v nové situaci s ohledem na povinnosti vyplývající ze zákona, v mapování možností, kam by dítě mohlo být zařazeno, v zastupování rodičů při prvním jednání se školkou/školou, ve vyhledávání vhodného školského poradenského zařízení: speciálně – pedagogického centra nebo pedagogicko-psychologické poradny. Ta pak určí míru podpůrného opatření tak, aby bylo vyhověno potřebám dítěte, a dále jsou škole metodickou oporou.“ (Tamtéž, s. 58–59)

Raná péče se také zaměřuje na podporu dítěte v komunitě. Jejím cílem je dítě aktivněji zapojit do komunity. Poradkyně rané péče mu pomáhá tak, že prostřednictvím různých terapií (např. plavání, hipoterapie) nebo návštěvou komunitních center, dětských zájmových činností, skautu, farnosti atd. učí dítě s mentálním postižením se zapojovat do společenského dění. Raná péče podporuje rodiče i v osvětě okolí, kdy ve vrstevnické skupině daného kroužku vysvětluje zvláštnosti chování dítěte s mentálním postižením, aby se jeho vrstevníci přestali tohoto chování obávat nebo se mu podívat. (Tamtéž, s. 59)

Speciálně - pedagogická centra (SPC) zaměřená na osoby s mentálním postižením jsou školská pracoviště, která jsou většinou zřízena jako součást speciálních mateřských škol nebo základních škol. Hlavním úkolem SPC je pravidelná a dlouhodobá práce s dítětem s postižením, a to od nejranějšího věku až po dokončení jeho školní docházky. Tato SPC

poskytují poradenství nejen rodičům, ale i školským zařízením a dalším organizacím, které zabezpečují péči o osoby s mentálním postižením.

Speciálně – pedagogická centra pomáhají převážně řešit náročné situace spojené s výchovou i vzděláváním osob s postižením. Poskytují například komplexní diagnostiku žáka, zpracovávají návrhy individuálně vzdělávacích plánů, pracují s žákem individuálně nebo skupinově, zaměřují se na včasnou intervenci, krizové situace. Dále podle individuálních potřeb žáka doporučují i poskytují nabídku speciálních pomůcek. V SPC zpravidla pracuje speciální pedagog – psychoped, psycholog, sociální pracovníce, terapeut, speciální pedagog – logoped, rehabilitační pracovník.

Speciální pedagogové se u žáků s mentálním postižením zaměřují převážně na:

- *„cvičení pro děti raného věku,*
- *smyslovou výchovu předškolního věku,*
- *rozvíjení motoriky, nácvik sebeobsluhy a sociální komunikace,*
- *rozvíjení estetického vnímání,*
- *hudební, výtvarné a pohybové činnosti,*
- *přípravu na zařazení do vzdělávacího procesu,*
- *rozvíjení grafomotoriky, slovní zásoby, systematické rozvíjení dílčích výkonnostních funkcí,*
- *logopedickou péči, případně na zaměření alternativní a augmentativní komunikaci,*
- *netradiční formy výuky,*
- *nácvik počátečního čtení a psaní s využitím hůlkového písma,*
- *využití arteterapie a muzikoterapie“.* (Švarcová, 2006, s 94)

2.3 Předškolní vzdělávání

Předškolní období je období každého dítěte od tří do šesti let. V tomto časovém rozmezí dochází k rozvoji dětské osobnosti prostřednictvím přirozené hry, která se mění podle struktury motivu. Dochází k rozvoji poznávacích schopností a sociálních vztahů, zlepšuje se motorika i senzomotorická koordinace. (Šimíčková, 2003, In: Černá, 2008, s. 128) Děti s mentálním postižením v předškolním věku se projevují poruchami paměti a vnímání. Často u nich bývá i snížená schopnost komunikace a navazování sociálních vztahů. (Černá, 2008, s. 128)

Předškolní vzdělávání mentálně postižených dětí zajišťují hlavně speciální mateřské školy, někdy i běžné mateřské školy – podle druhu zdravotního postižení dítěte. Ve speciálních

mateřských školách se uskutečňuje upravený vzdělávací program na základě školních vzdělávacích programů upravených podle speciálních potřeb dětí.

Dle Švarcové (2006, s. 62) „*má předškolní vzdělávání usnadňovat dítěti jeho další životní i vzdělávací cestu. Úkolem je rozvíjet osobnost dítěte, podporovat jeho tělesný rozvoj a zdraví, jeho osobní spokojenost a pohodu, napomáhat mu v chápání okolního světa a motivovat je k dalšímu poznávání a učení, stejně tak i učit dítě žít ve společnosti ostatních a přibližovat mu normy a hodnoty touto společností uznávané*“.

Předškolní vzdělávání je důležité pro přípravu na další vzdělávání. Cílem předškolního vzdělávání není vyrovnávat výkony na stejnou úroveň všech dětí ve třídě. Úkolem pedagoga (speciálního pedagoga) je vytvářet dobré podmínky pro maximální individuální rozvoj každého dítěte i dítěte se specifickými potřebami. U dětí s mentálním postižením upevňujeme především návyky sebeobsluhy, hygieny, podporujeme rozvoj komunikace, vše se zajištěnou přítomností asistenta pedagoga a sníženým počtem dětí ve třídě.

Pedagogický asistent je doporučen speciálněpedagogickým centrem na základě diagnostiky dítěte s mentálním postižením – podle míry a stupně postižení dítěte. Ve výuce jsou zpravidla využívány vhodné kompenzační (didaktické a technické) pomůcky podle druhu a stupně postižení. (Švarcová, 2006, s. 70)

2.4 Základní vzdělávání

„Základní vzdělávání žáků s mentálním postižením navazuje na rodinnou výchovu a na předškolní vzdělávání. Tento přechod probíhá jako pozvolný a postupný proces.“ (Černá, 2009, s. 65)

Většina dětí je v šesti letech zralá a připravená pro nástup do školy. U žáků s lehčím mentálním postižením bez přidružených vad se nástupem do školy projeví postižení v souvislosti se školním selháváním. Je potřebné zavčas žáka diagnostikovat a zvolit vhodné individuální přístupy ve vzdělávání. Pro žáky s lehkým mentálním postižením je důležité začlenění jak ve výuce, tak i ve volnočasových aktivitách s jeho vrstevníky. (Tamtéž, 2009, s. 65)

Podle vyhlášky č. 27/2016 Sb. v návaznosti na zákon č. 561/2004 Sb. lze osoby s mentálním postižením vzdělávat v běžné základní škole, podle § 16 odst. 9 zákona č. 561/2004 Sb. ve třídě zřízené pro žáky s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, závažnými vadami řeči, závažnými vývojovými poruchami učení, závažnými vývojovými poruchami chování, souběžným postižením více vadami nebo autismem, nebo ve škole

speciální. V současné době jsou praktické školy zrušeny a podle § 16 odst. 9 zákona č. 561/2004 Sb. jsou žáci s lehkou mentální retardací vzděláváni v běžné základní škole.

Ve speciálních základních školách jsou vzděláváni žáci s postižením středního a těžkého stupně. Tito žáci se ve vzdělávání zaměřují na pracovní dovednosti, komunikační a motorické dovednosti, učí se upevňovat elementární znalosti a být co nejvíce samostatní, bez podpory asistence. Vzdělání těchto žáků klade požadavky na odbornost speciálně - pedagogického vzdělání učitelů, snížený počet žáků ve třídě, speciální pomůcky (učebnice, pracovní sešity), na přizpůsobený časový rozvrh výuky a významné je především školní klima (prostředí nehlučné, nestresující), které dávám žákům pocit bezpečí a jistoty. (Švarcová, 2006, s. 83)

2.5 Střední vzdělávání – profesní příprava

„Nebýt ničím zaměstnán a neexistovat je pro člověka totéž.“ Voltaire

(Citáty – osobnosti, online, cit. 2021-01-15)

Po ukončení povinné školní docházky se žáci s mentálním postižením mohou jako absolventi základních škol připravovat na svoji budoucí profesi. Jestliže splní podmínky dané školy, mohou žáci s mentálním postižením navázat vzdělávání v odborných učilištích nebo praktických školách s dvouletou nebo jednoletou přípravou. Praktická škola navazuje na základní školu speciální, která se především zaměřuje na rozvoj ručních prací a přípravu jídel. Ve výběru profesní přípravy si žáci mohou vybrat z různých učebních oborů, kde délka studia trvá přibližně dva až tři roky. Studium je ukončeno vysvědčením, nikoli výučním listem. Cílem těchto škol je příprava na profesní uplatnění. Žáci s mentálním postižením se zdokonalují v praktických dovednostech.

„Lidé s lehkým mentálním postižením mohou být velmi produktivní a společensky efektivní. Jsou známé příklady absolventů, kteří získali výuční listy v atraktivním oboru, ve své práci získali značnou míru odbornosti a uplatnili se jako truhláři, tesaři, zedníci, malíři pokojů, vazači knih apod.“ (Švarcová, 2006, s. 96)

Podle Jenkinse (1989, In: Černá, 2008, s. 178) *„u mladého člověka s mentálním postižením k období přechodu do adolescence prakticky nedochází. Jeho život determinuje přetrvávající vázanost na konkrétní uvažování a z toho vyplývající definice jeho identity dospělými.“*

Kritickými situacemi prochází „dospívající“ osoba s mentálním postižením po dokončení středoškolského vzdělávání do profese. Neúspěchy, které tyto jedince doprovází v novém zaměstnání, je především negativně ovlivňují. Ztrácí motivaci, víru v sebe sama, návyky ze školní docházky. Podle Mareše (1998, s. 45, In: Černá, s. 180) mohou získat dojem, že *„šance*

získat zaměstnání jsou tak malé, že je lépe vyhnout se stresu a nehledat práci vůbec. To sice snižuje jejich šanci získat zaměstnání na nulu, ale umožňuje jim zároveň uchovat si vnitřní psychickou rovnováhu a stabilitu.“(Tamtéž, s. 180)

V rozvinutých zemích se osvědčily vzdělávací instituce, dobrovolné organizace s přípravnými kurzy a tranzitní programy. Tyto programy znamenají pro lidi s mentálním postižením velkou podporu, umožňují jim zvládnout nové pracovní prostředí, osvojit si nové dovednosti v zaměstnání, cítit se dobře a spokojeně v oblasti sociálních vztahů na pracovišti. V České republice již existuje několik nevládních organizací, jako je Rytmus a Máme otevřeno? „*Tranzitní program zajišťuje mladým lidem s postižením individuální praxe na běžném trhu práce, čímž jsou rozvíjeny jejich sociální dovednosti a získávány nové pracovní zkušenosti. Podpora je nabízena i v rozvoji dalších oblastí nezbytných pro samostatný život, jako jsou cestování, hospodaření s penězi, volnočasové aktivity a mezilidské vztahy. V Rytmu se tranzitním programem zabýváme už od roku 1995. Za tu dobu jsme podpořili již několik stovek studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.*“ (Veselá, online, cit. 2021-01-15)

V tranzitním programu pracují odborníci v oblasti vzdělávání a zaměstnanosti, sociální pracovníci i zdravotníci. Všichni profesionálové podporují klienty – osoby s mentálním postižením – k dosažení stanovených individuálních cílů např. v rámci ucelené rehabilitace. (Černá, 2008, s. 181)

2.6 Možnosti inkluzivního začleňování mentálně postižených osob do společnosti

Do prvního září roku 2016 byli žáci vzděláváni běžným Rámcovým vzdělávacím programem. Jestliže žák učivo nezvládal, mohl mít učivo redukováno a předměty se více zaměřovaly na praktickou činnost podle vzdělávajícího programu a přílohy pro žáky s lehkým mentálním postižením. Tato možnost v základním vzdělávání byla doporučena poradenským školním zařízením se souhlasem rodičů žáka. (Šance dětem, online, cit. 2021-01-15)

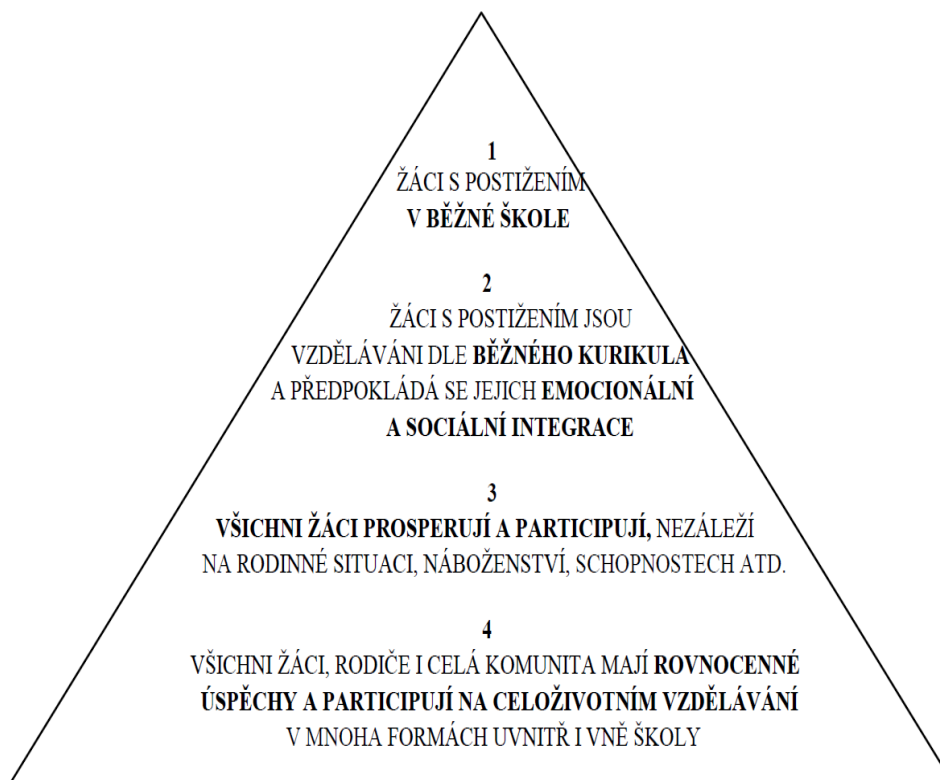
Novelou ve vzdělávání za poslední roky je **inkluze**, která je vhodná pro žáky se zdravotním postižením, kde jsou jedinci s mentálním postižením zapojováni do všech běžných činností jako ostatní lidé bez postižení. (Slowík, 2007, s. 32)

Vzdělávání žáků s mentálním postižením ve školách již probíhá s programem upraveným podle speciálních vzdělávacích potřeb dětí. Vzdělávací program je přizpůsoben jednotlivcům nebo skupině dětí ve třídě. Pro jednotlivé děti – žáky se specifickými potřebami je sestaven individuální vzdělávací plán, který je zaměřen na vzdělávací potřeby žáka, uzpůsoben

fyzickým a psychickým potřebám dítěte s mentálním postižením v rámci tzv. podpůrných opatření. Mezi podpůrná opatření řadíme formy vzdělávání žáka, metody, počet žáků ve třídě, organizace výuky i volnočasových aktivit, podporu asistenta pedagoga, hodnocení žáka atd. Všechna doporučení jsou navrhována ve spolupráci se školským poradenským zařízením. Pro žáky s kombinovanými vadami nebo středně těžkým či těžkým mentálním postižením nadále zůstává možnost se vzdělávat ve speciálních školách. (Národní pedagogický institut České republiky, online, cit. 2021-01-15)

Výhodou inkluze je, že děti přirozeně „přejímají vzory chování, sebeobsluhy, hry a zejména řeči od svých vrstevníků než od dospělých. Právě řeč bývá jedním z největších nedostatků u dětí s handicapem, a proto komunikace s jinými dětmi je stěžejní. Děti si společně hrají, zpívají, učí se, navazují přirozené přátelské vazby a vytvářejí si síť známých a kontaktů, leckdy pro celý život. Již ve škole se tak nenásilně budují základy zapojení osob se speciálními potřebami do většinové společnosti v soukromé i profesní budoucnosti“. (Šance dětem, online, cit. 2021-01-15)

Obrázek 2: Takzvaný expanzivní koncept inkluze ve vzdělávání

Zdroj: Topping & Maloney, 2005, In: Zilcher, 2019, s. 29

2.7 Specifické přístupy

2.7.1 Bazální stimulace

Bazální stimulace je známá metoda, která se často používá ve zdravotnických zařízeních, ale i v zařízeních poskytujících lidem sociální péči. Také se s ní setkáváme ve speciálních základních školách a dalších vzdělávacích institucích. (Hájková, 2009, s. 44)

„Bazální stimulace je komunikační, interakční a vývoj podporující stimulační koncept, který se orientuje na všechny oblasti lidských potřeb, a pomocí bazálních podnětů můžeme jedince alespoň částečně vyvést z izolace.“ (Tamtéž, s. 45)

Tabulka 3: Bazální stimulace – základní oblasti a cíle (orální a akustické podněty)

<u>Orální podněty</u>	<u>Akustické podněty</u>
A. Aktivovat oblast úst:	Učit se reagovat na podněty, které nejsou bezprostředně vztažené k tělu.
Senzibilizovat ústa pro nejrůznější vjemy	Naučit, že tóny, šumy a zvuky mohou mít různou kvalitu
Učit používat ústa ke zkoumání vlastností (orální hry)	Naučit, že tóny, šumy a zvuky přicházejí z různých směrů
Koordinace ruka – ústa	Naučit, že tóny, šumy a zvuky mají různý zdroj
B. Podněty čichové a chuťové	Naučit, že tóny, šumy a zvuky mohou mít informační charakter
Umět správně přiřadit vůně a chuť	Naučit, že hluk lze vyrobit
Poznat, že nos a ústa mohou zprostředkovat vjemy	Naučit: mohu si zvuky produkovat sám
<u>Taktilně haptické podněty</u>	<u>Vizuální podněty</u>
Zřetelně vyznačit citlivé oblasti rukou	Naučit fixovat nejjednodušší podněty
Umožnit rukama něco cítit	Naučit vědomě aktivovat postavení očí
Vytvořit možnost něco pevně držet	Je třeba nacvičit pohyby očí a hlavy za podnětem
Vytvořit možnost věci uchopit	Dítě se má naučit, chápat každodenní předměty a lidi jako věci určené ke zrakovému vnímání
Vytvořit možnost věci vědomě pustit (uvolnit)	
Poznat, že věci jsou charakteristické na omak	

Zdroj: Hájková, 2009, s. 81

Tabulka 4: Bazální stimulace – základní oblasti a cíle (somatické, vibrační a vestibulární podněty)

<u>Somatické podněty</u>	<u>Vibrační podněty</u>	<u>Vestibulární podněty</u>
Poznat a využívat povrch těla jako orgán vnímání	Dítě se má učit cítit vibraci	Dítě se má naučit rychle vnímat v různých směrech (pohyb nahoru, dolů, dokola)
Umět motoricky reagovat na podněty těla	Při akusticko–vibrační stimulaci má být sluchový orgán synchronně podněcovaný	Tělo se nemá nepocítovat jenom jako podložku
Učit se lokalizovat podněty na vlastním těle		Výstavba odpovídajícího svalového tonusu
Vytvářet předpoklady pro základní poznatky o vlastním těle a jeho zkušenostním potenciálu		Orientovat se hlavou v prostoru

Zdroj: Tamtéž, s. 81

2.7.2 Terapie

„Terapeutické přístupy lze obecně vymezit jako takové způsoby odborného a cíleného jednání člověka s člověkem, jež směřují od odstranění či zmírnění nežádoucích potíží, nebo odstranění jejich příčin, k jisté prospěšné změně (např. v prožívání, chování, fyzickém výkonu). Tomu odpovídá rovněž etymologie termínu terapie, jehož řecko-latinský původ odkazuje na léčení, ošetřování, ale také na starání se, pomáhání, cvičení.“ (Muller, 2007, s. 13)

S terapeutickými přístupy se setkáváme především v oboru speciální pedagogiky, která je hlavně zaměřena na enkulturaci osob, *„které jsou z důvodů subnormální funkčnosti či organického poškození vlastního organismu, nebo z důvodů významných kulturních či sociálně adaptačních odlišností znevýhodněny ve společenském životě.“ (Tamtéž, s. 13)*

Ve speciální pedagogice se terapie inspirují hlavně oborem psychoterapie. *„Psychoterapii lze přesněji definovat jako odbornou, záměrnou a cílevědomou aplikaci psychologických prostředků použitou za účelem pomoci lidem změnit jejich chování, myšlení, emoce či osobnostní strukturu společensky i individuálně přijatelným směrem.“ (Prochaska, Nocross, 1999, in Muller, s. 25)*

V základních skupinách terapie najdeme např. terapii hrou, pracovní a činnostní terapie, psychomotorické terapie, expresivní terapie (arteterapie), terapie s účastí zvířete (zooterapie,

animoterapie). Další využití terapeutické přístupy jsou např. rodinná terapie, terapeutická komunita, skupinová rozhovorová sezení, skupiny setkání (Muller, 2007, s. 25)

U osob s mentálním postižením je např. vhodná a oblíbená **canisterapie**. Jedná se o terapii, kdy pes je pro uživatele prostředník. Pomáhá mu při orientaci a nácvičku sebeobsluhy, napomáhá k překonávání překážek, nahrazuje uživateli nedostatek vjemů v jedné oblasti vjemy jinými. Pes dokáže eliminovat emoční výkyvy a negativní naladění klienta. Pes se také umí naučit různá gesta a adekvátně na ně reagovat. (Tamtéž, s. 291) Pro dospělé osoby s mentálním postižením je také vhodná arteterapie, dramaterapie a muzikoterapie.

Arteterapie je „*obor využívající výtvarný projev jako hlavní prostředek poznávání a ovlivňování lidské psychiky ve směru redukce psychických či psychosomatických obtíží a redukce konfliktů v mezilidských vztazích.*“ (Česká arteterapeutická asociace, online, cit. 2021-01-15)

Dramaterapii lze definovat jako „*psychoterapeutický přístup využívající divadelních prostředků pro nalezení příznivé rovnováhy v oblasti duševní a tělesné nebo ve vztazích či se záměrem osobního rozvoje.*“ (Asociace dramaterapeutů České republiky, online, cit. 2021-01-15)

Muzikoterapie je „*léčebným a podpůrným postupem, v němž kvalifikovaný muzikoterapeut prostřednictvím pomáhajícího vztahu, hudby a hudebních elementů provází klienta nebo skupinu v terapeutickém procesu.*“ (Muzikoterapeutická asociace České republiky, online, cit. 2021-01-15)

2.7.3 Snoezelen

Snoezelen je multismyslová místnost, která slouží k relaxaci, k odpočinku, k rozvoji verbální i neverbální komunikace, ke stimulaci všech smyslů. Ve speciálně vytvořené místnosti se využívá světelných a zvukových efektů, hudba i aroma působící na smysly člověka směrem k jeho aktivizaci i zklidnění. Snoezelen slouží i jako prostředí vhodné ke vzdělávání a navození pocitu důvěry mezi uživatelem a asistentem tzv. doprovázející osobou. (Hájková, 2009, s. 137)

Koncept Snoezelenu byl vytvořen pro osoby s hlubokým nebo kombinovaným postižením, pro lidi s duševním onemocněním nebo psychomotorickým neklidem. Dnes se využívá v zařízení pro děti, dospělé i seniory. „*V současné době tato metoda nachází širší uplatnění i u dalších cílových skupin klientů speciálněpedagogické péče (např. v péči o seniory, zejména se stařeckou demencí, o osoby s Alzheimerovou chorobou apod.)*.“ (Tamtéž, s. 137) Cílem metodiky Snoezelen je vytvořit bezpečné stimulační prostředí.

2.7.4 Alternativní a augmentativní komunikace

Augmentativní a alternativní komunikace (dále AAK) je nadějí a možností pro jedince, kteří mají problémy v komunikaci, a to především u osob s těžkým postižením. Alternativní a augmentativní metody se často doporučují u jedinců s narušenou komunikační schopností, např. u dětí s dětskou mozkovou obrnou, u lidí s poruchou autistického spektra, u jedinců se sluchovým či mentálním postižením i u lidí s demencí nebo u osob po mozkové mrtvici. Při volbě komunikačních systémů bychom měli brát ohledy na stupeň postižení jedince a vyzkoušet i různé metody a postupy, které jedinci vyhovují v praxi. Jedná se o formu dorozumívání dočasnou, nebo trvalou. AAK nám může nahrazovat řeč nebo může sloužit jako kompenzační pomůcka pro rozvoj řeči u všech osob různého věku. Důležité je nebát se zkoušet, kombinovat a využívat jednotlivé metody a způsoby AAK. V augmentativní a alternativní komunikaci se hodně využívají přirozené způsoby komunikace, kterým se není třeba mnoho učit. Jedná se o **metody bez pomůcek**. Jde o cílený pohled, mimiku, přirozená gesta, manuální znaky. Mezi systémy využívající manuální znaky pro komunikaci slyšících osob se užívají tyto tři systémy: Makaton, Znak do řeči a znaky podle Anity Portmanové. V praxi se osvědčily především znaky a gesta u jedinců s mentálním postižením nebo u malých dětí. (Šarounová, 2014, s. 14)

Z praxe je dokázáno, že užívání gest a znaků je velmi efektivní forma podporující možnosti pro rozvoj komunikačních dovedností. Jedincům s postižením se vytvářejí vyhovující znaky/gesta podle jejich individuálních motorických a pohybových schopností. Znaky i gesta můžeme dále kombinovat s dalšími metodami AAK, např. s grafickými symboly, fotografiemi atd.

Mezi metody s pomůckami patří:

- trojrozměrné zobrazení – předměty (reálné předměty, předměty jako symboly, části předmětů, odkazovací předměty, zmenšeniny),
- fotografie a komunikační tabulky z fotografií,
- grafické symboly – systémy (systém Bliss), symboly PCS, Widgit, piktogramy,
- komunikační tabulky (osobní a tematické tabulky, tabulky s využitím písma),
- komunikační zážitkové deníky,
- technické pomůcky (s hlasovým výstupem – komunikátory, na principu čtení čárových kódů, čtečka akustických samolepek, pomůcky s jedním tlačítkem – BigMack, pomůcky s více tlačítky – Go Talk, pomůcky s dynamickým displejem),

- počítače a software (speciální software, komunikační software – Boardmaker, Symwriter, Altík, Grid 2),
- alternativní možnosti ovládání počítače (dotyková obrazovka, velkoplošné klávesnice, speciální počítačové myši atd.),
- tablety s operačním systémem Android, Windows, iOS. (Šarounová, 2014, s. 51)

VOKS – výměnný obrázkový komunikační systém

V České republice je nejznámější metoda VOKS – výměnný obrázkový komunikační systém. Jedná se o metodu, která vychází z komunikačního systému PECS (Picture Exchange Communication System), který byl vytvořen v Chicagu v USA. Cílem využívání této metody je přechod od reálných předmětů přes konkrétní fotografie, piktogramy až po nápis předmětu. V ideálním případě je na konci této metodiky odstranění úplné podpory vizualizace. V praxi se setkáváme s tím, že někteří jedinci se nedostanou přes tzv. hranici reálných předmětů. Pro dosažení maximální efektivity této metody se doporučuje začít využívat systém VOKS již od útlého věku jedince. Pomocí systému VOKS lze strukturovat den, přiřazovat příbuzné obrázky až po čtení rozvitých vět. Filozofií programu je včasná pedagogická intervence, která řeší problematické chování. Aby komunikace byla opravdu funkční, měl by jedinec umět tyto dovednosti: vyjádřit souhlas/nesouhlas, umět požádat o pomoc, o zastavení činnosti, umět prostou žádost o předmět svého zájmu. (Hybrantová, online, cit. 2021-01-15)

3 CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

3.1 Koncepce celoživotního vzdělávání

„Celoživotní učení (angl. lifelong learning) představuje zásadní koncepční změnu pojetí vzdělávání, změnu jeho organizačního principu, kdy všechny možnosti učení – ať už v tradičních institucích v rámci vzdělávacího systému, či mimo ně – jsou chápány jako jediný propojený celek, který dovoluje rozmanité a četné přechody mezi vzděláváním a zaměstnáním a který umožňuje získávat stejné kvalifikace a kompetence různými cestami a kdykoli během života.“ (Palán, 2008, s. 101)

„Celoživotní vzdělávání a učení je cílem a koncepcí dnešní vzdělávací politiky na národní i nadnárodní úrovni (OECD, EU atd.) a politiky rozvoje lidských zdrojů.“ (Beneš, 2014, s. 36)

„Cílem tohoto snažení je v současném rámci EU především zaměstnavatelnost, konkurenční schopnost ekonomiky, sociální soudržnost a aktivní občanství. Jako přínos pro jedince se vyzdvihuje především možnost jeho seberealizace.“ (Tamtéž, s. 36)

Podle Strouhala: *„V praxi má celoživotní učení jedinci zajistit, že se především ‚naučí učit se‘, a to, že bude mít k učení pozitivní postoj. Celoživotní učení v tomto kontextu obsahuje veškeré vzdělávací aktivity jedince, které mají za cíl rozvoj jeho znalostí, dovedností a kompetencí a zároveň umožňují jak jeho osobní rozvoj a růst, tak občanské profesní uplatnění. Termín dále zdůrazňuje časové hledisko, tedy délku vzdělávání a učení se jedince.“ (In: Veteška, 2014, s. 96)*

Celoživotní učení se dělí do dvou základních stupňů. Na počáteční vzdělávání a další vzdělávání.

Počáteční vzdělávání se uskutečňuje v mladém věku a může být skončeno kdykoli během školní docházky vstupem na trh práce. Cílem osoby je snaha začít pracovat a zapojit se do ekonomického systému společnosti. Výsledkem je získání zaměstnání nebo jeho hledání v pozici nezaměstnaného. Počáteční vzdělávání obsahuje základní vzdělávání (primární a nižší sekundární stupeň). Má všeobecný charakter, dále zahrnuje všeobecné vzdělávání (vyšší sekundární úroveň), toto vzdělávání buď doplňuje odborné vzdělávání, nebo připravuje na další studium. Na vyšší sekundární úrovni je odborné vzdělávání, které připravuje studenty na pracovní uplatnění a získání kvalifikace. K počátečnímu stadiu řadíme i terciární vzdělávání, které bývá definováno samostatně. Obsahuje široké spektrum vzdělávací nabídky po splnění maturitní zkoušky. Studentům poskytuje specializované vzdělání odborné nebo

umělecké. Vzdělání se uskutečňuje např. na vyšších odborných školách nebo na uměleckých školách či na vysokých školách.

Vzdělání odborné je zaměřené na rozvoj širokého spektra kompetencí, které jsou důležité k uplatnění v pracovním životě. Profesionální vzdělávání se zaměřuje na rozvíjení dovedností, získávání vědomostí, které jsou podstatné pro budoucí zaměstnání nebo konkrétní povolání.

Občanské vzdělávání se zaměřuje na kultivaci člověka, pro aktivní účast společenského a politického života. Vzdělávání, které kultivuje člověka, je i zájmové vzdělávání, tj. na základě jeho individuálních zájmů, seberozvoj v jeho volném čase. V rámci dalšího vzdělávání mohou vzdělávající se vstupovat i do školských forem, v nichž se poskytuje převážně počáteční vzdělávání, s cílem doplnit si chybějící vzdělání nebo získat jiné (rekvalifikovat se). Celoživotní učení je v ideálním pojetí považováno za nepřetržitý proces, ve skutečnosti jde spíše o neustálou připravenost člověka učit se než o neustálé studium. Vychází se přitom ze zásady, že konkrétní získané kompetence nejsou tak cenné jako schopnost učit se. Mluví se tedy spíše o celoživotním učení, nikoli vzdělávání, aby se tím zdůraznil význam i takových učebních aktivit každého jedince, které nemají organizovaný ráz, tzn. samostatného učení, učení při práci atd.

„Celoživotní učení je zaměřeno na osobní rozvoj člověka, na posilování jeho občanských funkcí i na jeho přípravu jako pracovníka“. (Palán, 2008, s. 102)

3.1.1 Formy celoživotního vzdělávání

Celoživotní vzdělávání obsahuje formální vzdělávání, neformální vzdělávání a informální učení.

Formální vzdělávání se uskutečňuje ve vzdělávacích institucích, kde cíle, funkce, obsah a organizační formy jsou definovány a legislativně vymezeny. Škola je charakteristickou vzdělávací institucí. Zahrnuje získávání navazujících stupňů vzdělávání (základního, středního, vyššího odborného, vysokoškolského), jejichž absolvování je potvrzeno příslušným osvědčením (diplomem, certifikátem, vysvědčením atd.).

Neformální vzdělávání má za cíl vzdělávajícímu se jedinci vylepšit společenské a pracovní uplatnění, orientuje se na získávání vědomostí, znalostí a kompetencí. Organizují je soukromé vzdělávací instituce, nestátní neziskové organizace, školská zařízení, instituce pro vzdělávání dospělých, patří sem i počítačové kurzy, rekvalifikační kurzy, kurzy cizích jazyků. Nevede k získání formálního stupně vzdělávání.

Informální učení je proces, který vede k získávání vědomostí, osvojování si dovedností a postojů na základě každodenních zkušeností v práci, rodině i volném čase. Informální učení

je na rozdíl od formálního či neformálního vzdělávání nesystematické, neorganizované a institucionálně nekoordinované. Probíhá mezi vrstevníky, v práci i v rodině. Klasickým příkladem je sledování televize nebo poslech rozhlasu.

3.1.2 Etapy celoživotního vzdělávání

Celoživotní učení sleduje především tyto funkce:

- rozvoj osobnosti (individuální i společenský),
- posílení soudržnosti společnosti (vzdělávání je integrující síla, omezuje sociální exkluzi znevýhodněných skupin),
- podpora demokracie a občanské společnosti,
- výchova k partnerství a spolupráci v evropské i globalizující společnosti,
- zvyšování zaměstnatelnosti,
- zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky a prosperity společnosti.

(Palán, 2008, str. 102)

3.2 Význam celoživotního vzdělávání osob s mentálním postižením

Od počátku 21. století je prioritou celoživotní vzdělávání občanů, jehož cíle a strategie jsou ustanoveny ve významném dokumentu OECD Celoživotní učení pro všechny. Podle těchto materiálů musejí země OECD vytvořit rámcové podmínky, aby celoživotní učení bylo pro všechny uskutečněné. Strategie jsou potřebné k tomu, aby byl všeobecně přijat základní princip, že rámec celoživotního učení má sloužit k řešení tří základních cílů, na kterých členské země participují: osobní rozvoj, sociální soudržnost, hospodářský rozvoj.

V osobním rozvoji je hlavním cílem se zaměřovat na aktivní učební potenciál jedince. Kvalita a relevance poskytovaného vzdělávání je přizpůsobená zájmům a potřebám jednotlivce, což umožňuje více prostoru pro jeho osobní iniciativu a možnosti volby a rozhodování.

Sociální soudržnost znamená podstatu a význam celoživotního vzdělávání. Doposud byla sociální soudržnost výsadou pouze malé skupiny lidí a k zastavení, zvrácení sociální polarizace je nutné zpřístupnit příležitosti všem.

V cílech hospodářského rozvoje je uvedený rámec díky tomu, že vylepšuje podmínky a efektivnost investic při formování dovedností. To je podstatný význam pro zvyšování flexibility, produktivity, hospodářského růstu a také pro vytváření pracovních příležitostí.

Koncepce a přístup některých zemí OECD se liší v určitých aspektech, ale i shoduje se v některých přístupech. Např. mínění o tom, že učení a vzdělávání má hodnotu samo o sobě, a nejen hodnotu instrumentální. Společné přání všeobecné dostupnosti učebních možností, bez ohledu na věk, pohlaví, nebo zaměstnání. Respektování možných prostředků, metod a způsobů výuky a učení. Podpora ve vzdělávání u těch jedinců, kde charakteristické rysy osobnosti jsou důležité pro kontinuitu učení včetně motivace.

Vzhledem k dřívějším koncepcím periodického vzdělávání, které byly evropskou strategií učení během sedmdesátých let 20. století, je cílem současné koncepce celoživotního učení zrušit ve školských systémech „konečné fáze“ tak, aby veškeré programy ústily do programů dalších. Shoda je v tom, že se na koncept celoživotního učení nahlíží kriticky jako na jednosměrné vzdělávání filozofií, které jsou chápány jako proces učení ohraničený „začátkem“ a „koncem“. (Švarcová, 2011, s. 109)

Osoby s postižením mají stejné potřeby jako ostatní lidé. Vzhledem k jejich zdravotnímu stavu jsou tito jedinci s handicapem často závislí na pomoci druhých. Své potřeby a přání nemohou vždy uskutečňovat běžným způsobem. Podporu a pomoc potřebují již od narození v rodině, ve škole i v domovech pro osoby se zdravotním postižením. Rodina je primární skupinou, která má vliv na vývoj každého dítěte. Pro dítě s mentálním postižením je rodina nejpřirozenější sociální prostředí, kde se napodobováním učí správným vzorcům chování. Rodina ovlivňuje a podporuje osobu s mentálním postižením i v oblasti ustálení prožívání a chování. (Křížkovská, online, cit. 2021-01-15)

3.3 Vzdělávání osob s mentálním postižením v rámci pracovní rehabilitace

Celoživotní vzdělávání v rámci sociálních služeb probíhá v různých institucích (např. chráněné bydlení, denní/týdenní stacionář, domovy pro osoby se zdravotním postižením, sociálně terapeutické dílny atd.), kde hlavním cílem je vzdělávání osob s mentálním postižením a podpora samostatnosti (i za pomoci osobní asistentce nebo poradenství). Kurzy k doplnění vzdělání patří mezi další formy vzdělávání dospělých osob s mentálním postižením, které jsou poskytovány speciální školou. Účastníci těchto kurzů jsou často uživateli z domovů se zdravotním postižením, kteří neměli možnost získat vzdělání odpovídající jejich schopnostem. Kurzy umožňují nejen doplnění již započatého vzdělání, ale jsou určeny i pro osoby s mentálním postižením, které dosud neměly možnost své vzdělávání ani započít.

Aktivační centra jsou určena pro lidi s těžkým mentálním postižením a postižením více vadami. „Projekt aktivačních center by se mohl stát vhodnou inspirací k celoživotnímu vzdělávání také v zařízeních sociální péče pro dospělé.“ (Švarcová, 2011, s. 113) Nejvíce ohrožené sociálním vyloučením jsou osoby s těžkým mentálním postižením a osoby postižené více vadami. Proto je u těchto jedinců významná podpora celoživotního vzdělávání, začleňování do společnosti s cílem kvalitnějšího a spokojenějšího života. Systém aktivačních center se prozatím přes velkou snahu nepodařilo vytvořit. Občanská sdružení prozatím nahrazují a provozují tyto formy vzdělávání jako např. večerní školy. „Aktivační centra by měla poskytovat další vzdělávání občanům s mentálním postižením, kteří absolvovali speciální základní vzdělávání a nenašli možnost dalšího vzdělávání nebo uplatnění na trhu práce, ani na chráněném pracovišti, případně tuto možnost z různých důvodů ztratili. Obsah vzdělávání by měl směřovat k získávání vědomostí a praktických dovedností v různých oborech lidské činnosti se zaměřením na praktické uplatnění buď v pracovní, nebo zájmové činnosti, ke kultivaci osobnosti a k rozvíjení komunikačních schopností jako předpokladu integrace do společenského života.“ (Švarcová, 2011, s. 113)

Aktivační centra by měli vést zkušení speciální pedagogové s psychopedickým zaměřením, učitelé odborných předmětů, vysokoškolští studenti nebo lektori. Ve vzdělávacích aktivitách by se měly osoby s mentálním postižením věnovat oběma částem výuky – obecné i praktické. **V obecné části** se vzdělavatel zaměřuje na rozvoj čtenářské gramotnosti, matematických dovedností, komunikačních schopností, sociálních dovedností, kulturní a pohybové aktivity. **V praktické části** je cílem osvojování a upevňování praktických dovedností v různých oborech činností, jako jsou například informační technologie, základy práce s počítačem, práce s textilními materiály, příprava pokrmů, práce s keramickou hlinou, práce se dřevem, pěstitelské a chovatelské práce atd.

3.3.1 Chráněné dílny

“Chráněné dílny začaly vznikat jako pracoviště určená pro osoby, které mají problém uplatnit se na volném trhu práce, které však jsou schopné a potřebují rozvíjet své dovednosti a podporovat sociální interakci. Na těchto pracovištích je důraz kladen na individuální přístup, pracovníci zde pracují podle svých možností a dovedností. Tomu odpovídá charakter práce i její rozsah” (Procházková, 2014, s. 104) Pracovníci se zaměřují většinou na manipulační práci, jako je úklid, třídění, práce s papírem, textilem, keramikou, dřevem nebo např. zahradnické práce. Charakteristickým znakem chráněných dílen je pevná struktura času a prostředí. (Tamtéž, s. 104)

Chráněné pracovní dílny jsou pracoviště zaměstnavatelů, kteří po dohodě s úřadem práce přizpůsobují podmínky pro své zaměstnance, to znamená pro osoby se zdravotním postižením. Chráněná pracovní dílna by měla být v provozu minimálně dva roky. Úřad práce podporuje zaměstnavatele k vytvoření chráněné dílny tím, že mu poskytuje příspěvek.

3.3.2 Podporované zaměstnávání

O podporovaném zaměstnávání můžeme hovořit jako o flexibilním systému, kdy lidé s mentálním postižením jsou zařazováni do běžného pracovního procesu – prostředí. Podpora i asistence je poskytována pracovním asistentem jak zaměstnanci s postižením, tak zaměstnavateli. Pro osoby s mentálním postižením profesní příprava neprobíhá jen zácvikem na danou profesi, ale rozvojem sociálních dovedností ke schopnostem umět vyjádřit svoje pocity a potřeby, umět být dochvilný, mít správné hygienické návyky atd. Všechny tyto dovednosti jsou pro osoby s mentálním postižením významné, neboť jim zvyšují sebedůvěru.

Podle Šišky (In: Černá, 2009, s. 199) je:

- *„pracovní náplň sestavená z pomocných, nekvalifikovaných činností,*
- *jde o smysluplnou, placenou a konkurenceschopnou práci,*
- *člověk s postižením pracuje na běžném pracovišti*
- *je v kontaktu se spolupracovníky bez postižení,*
- *pro pracovníka ze strany zprostředkovatelské agentury je zajištěna dlouhodobá podpora,*
- *nejčastěji jde o pracovní asistenci a průběžné sledování pracovního poměru.“*

Umožnit osobám s mentálním postižením být zaměstnaný znamená pro tyto osoby nejen uspokojení ze schopnosti vydělat si peníze, ale příležitost žít „normální“ samostatný život ve společnosti.

3.3.3 Pracovní rehabilitace

Pracovní rehabilitace je souvislá činnost, která se zaměřuje na udržení nebo získání či hledání práce. Nárok na pracovní rehabilitaci mají osoby se zdravotním postižením. Na příslušné krajské pobočce Úřadu práce lze požádat o pracovní rehabilitaci.

Pod pracovní rehabilitaci patří:

- 1. „Poradenská činnost zaměřená na volbu povolání, volbu zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti.**
- 2. Teoretická a praktická příprava pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost.**

Ta zahrnuje:

- *přípravu na budoucí povolání podle zvláštních právních předpisů (zahrnuje poradenství pro volbu povolání a aktivity, které účastníkovi pracovní rehabilitace pomohou při výběru budoucího povolání – zejména testy k volbě povolání, informace o studiu a informace o uplatnění po absolvování studia),*
- *přípravu k práci (činnost směřující k zapracování osoby se zdravotním postižením na vhodné pracovní místo a k získání znalostí, dovedností a návyků nutných pro výkon zvoleného zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti; příprava trvá nejdéle 24 měsíců a může probíhat u zaměstnavatele osoby se zdravotním postižením, na chráněných pracovních místech právnických nebo fyzických osob nebo ve vzdělávacích zařízeních či občanských sdruženích),*
- *specializované rekvalifikační kurzy.*

3. Činnost zaměřená na zprostředkování, udržení a změnu zaměstnání nebo změnu povolání.

4. Vytváření vhodných podmínek pro výkon zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti.“
(SPMP, online, cit. 2019-10-09)

3.3.4 Sebeobhájci a ochrana práv osob s mentálním postižením

Mezi další prvky celoživotního vzdělávání dospělých lidí s mentálním postižením můžeme řadit i sebeobhajování, kdy se postižené osoby učí umět vyjádřit své postoje, názory, sdílet pocity. Učí se umět vystupovat nejen za skupinu, ale i sami za sebe. Umět prosazovat své zájmy, potřeby a přání, ale také svá práva. (SPMP, online, cit. 2019-10-09)

„Posláním sebeobhajování je posilovat sebedůvěru a rozvíjet rozhodovací kompetence členů skupiny a společně iniciovat změny ve vnějším světě.“ (Šiška, 2005, In: Černá, 2009, s. 213)

Valné shromáždění vyhlásilo deklaraci mentálně postižených osob a žádá tím národní a mezinárodní organizace, aby zabezpečily, že tato deklarace bude sloužit k ochraně jejich práv.

Mentálně postižený:

- *„Má mít v nejvyšší možné míře **stejná práva jako ostatní lidské bytosti.***
- *Má **právo na zdravotní péči** a vhodnou fyzikální terapii, jakož i na takovou výchovu, readaptaci a vedení, které mu umožní rozvinout v maximální možné míře jeho možnosti a schopnosti.*
- *Má **právo na ekonomické zabezpečení a slušnou životní úroveň.** Má plné právo podle svých možností produktivně pracovat nebo se zabývat jinou užitečnou činností.*
- *Pokud je to možné, **má žít v kruhu své vlastní rodiny** nebo v rodině opatrovníka a účastnit se různých forem společenského života. Proto má být rodině, ve které žije,*

poskytovaná pomoc. Je-li jeho umístění do specializovaného zařízení potřebné, mají být prostředí a podmínky života v něm tak blízké normálním podmínkám života, jak je to jen možné.

- **Má právo na kvalifikovaného opatrovníka, pokud to vyžaduje ochrana jeho dobra a zájmů.**
- **Má právo na ochranu před jakýmkoli vykořisťováním, zneužíváním nebo ponižujícím zacházením. Je-li předmětem soudního stíhání, má mít právo na zákonný proces s plným uznáním svého stupně odpovědnosti, který vyplývá z jeho mentálního stavu.**
- **Jestliže někteří postižení nejsou schopni účinně využívat souhrnu svých práv v důsledku hloubky svého postižení a jestliže se ukáže potřeba omezit tato práva buď částečně, nebo úplně, pak musí postup používaný za účelem omezení nebo zrušení těchto práv chránit postiženého zákonně proti jakékoli formě zneužití. Tento postup by měl být založen na hodnocení kvalifikovaných znalců, kteří by posoudili sociální způsobilost postiženého. Omezení nebo zrušení práv má být podrobena periodickým revizím a musí být odvolatelné u vyšších institucí.** (Valenta, 2018, s. 76)

3.3.5 Volný čas a zájmová činnost

Volný čas u lidí s mentálním postižením je poslední dobou využíván smysluplně. Je rozdíl trávit čas s cílem zdokonalovat se v nějaké činnosti, anebo jen tak trávit čas například sledováním televize. Na základě této studie bylo zjištěno, že smysluplné trávení volného času u lidí se zdravotním postižením má dobrý vliv na tyto jedince. Nemusí se vždy jednat o možnost mít uplatnění v zaměstnání. A přesto mohou osoby s mentálním postižením ve svém volném času prostřednictvím programů navazovat formální i neformální kontakty (přátelé, kolegové). Dospělé osoby s mentálním postižením tráví svůj volný čas v různých komunitních rekreačních zařízeních nebo v rehabilitačních zařízeních. Přijetí do komunity pro ně znamená pozitivní vliv na rozvoj dovednosti, sebevědomí k samostatnému rozhodování, ke stanovení osobních cílů. To vše dospělým osobám s mentálním postižením slouží ke zlepšení jejich kvality života a k pocitu vlastní hodnoty. (Patterson, online, cit. 2021-01-15)

Aktivita a oblasti, které pomáhají lidem s mentálním postižením ve volném čase rozvíjet sociální dovednosti, jsou: komunikace, orientace v čase, orientace v prostoru, orientace ve městě, práce s penězi (nakupování), rizika v každodenním životě (v domácím prostředí, na ulici, žádost o pomoc), zdravý životní styl, péče o zevnějšek, navazování přátelských a partnerských vztahů, rodina, člověk a společnost (uvědomění si vlastní osobnosti, osobní

údaje a doklady, veřejné instituce a služby), práce a volný čas (denní režim, povinnosti, zaměstnání), rozvoj logického myšlení. (Solovská, 2013, s. 5–9)

PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

Celý záměr výzkumného projektu vychází z cíle diplomové práce, který má za úkol představit problematiku celoživotního vzdělávání osob s mentálním postižením. Ráda bych analýzou získaných dat zjistila nejen formy vzdělávání v regionech Praha a střední Čechy, ale také bych chtěla potvrdit svoji hypotézu, že celoživotního vzdělávání má na osoby s mentálním postižením pozitivní vliv. Domnívám se, že celoživotní vzdělávání je pro osoby s mentálním postižením prospěšné, má pozitivní vliv na jejich všeobecný rozvoj a je přínosem pro jejich kvalitnější a spokojenější život. Proto bych ráda zdokumentovala nabídku vzdělávání dospělých osob s mentálním postižením v těchto regionech a porovнала jednotlivé formy vzdělávání.

4.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumného šetření bude zjistit možnosti celoživotního vzdělávání osob s mentálním postižením v regionech Praha a střední Čechy. V empirické části bude použita metoda dotazníku, kdy vzhledem k počtu otázek a možností variant odpovědí je tato metoda nejvhodnější. Metodu rozhovoru jsem zvolila k ověření získání dat z dotazníků, kde rozhovor bude realizován se vzdělavateli, kteří poskytují osobám s mentálním postižením vzdělávání.

4.2 Hypotézy

Výzkumné hypotézy jsem po přečtení literatury stanovila takto:

Hypotéza 1 – V regionu Praha je více možností celoživotního vzdělávání osob s mentálním postižením než ve středních Čechách.

Hypotéza 2 – Vzdělavatelé osob s mentálním postižením mají pozitivní postoj a motivaci k celoživotnímu vzdělávání lidí s mentálním postižením.

Hypotéza 3 – Vzdělávání mentálně postižených osob v rámci pracovní rehabilitace má pozitivní vliv na osoby s mentálním postižením.

Oblast řešená v cíli diplomové práce byla omezena na tři sféry zájmu:

➤ Instituce, které poskytují celoživotní vzdělávání osob s mentálním postižením na území města Prahy a ve středních Čechách.

- Způsob a postoj vzdělavatelů (vedoucí pracovníci jednotlivých institucí i pedagogičtí pracovníci).
- Vzdělávání mentálně postižených osob v rámci pracovní rehabilitace.

Z výše specifikovaných okruhů zájmu byly stanoveny výzkumné otázky:

- Poskytuje vaše instituce vzdělávání dospělým osobám s mentálním postižením, např. vzdělávání dospělých, kurzy, kroužky, podporované zaměstnávání atd.?
- Jak jsou motivováni vzdělavatelé osob s mentálním postižením?
- Má celoživotní vzdělávání osob s mentálním postižením vliv na podporované zaměstnávání nebo pracovní rehabilitaci těchto lidí?
- Poskytuje vaše instituce vzdělávání dospělých osob s mentálním postižením, např. vzdělávání dospělých, kurzy, kroužky, podporované zaměstnávání atd.?
- Jak jsou motivováni vzdělavatelé osob s mentálním postižením?
- Jaký vliv má celoživotní vzdělávání osob s mentálním postižením na podporované zaměstnávání nebo pracovní rehabilitaci?

V praxi by mohl můj výzkum pomoci k uvědomění si, že lidé s mentálním postižením potřebují celoživotní podporu v oblastech praktického života a smysl plného naplnění volného času. Je podstatné poskytnout osobám s mentálním postižením motivaci a naději na uplatnění v pracovní sféře i v běžném společenském životě. Dnešní trend humanizace a transformace v sociálních službách je tomu nakloněn.

„Hlavním cílem procesů deinstitucionalizace a transformace je podpořit proces zkvalitňování životních podmínek uživatelů současných pobytových zařízení sociální péče a podpořit naplňování lidských práv uživatelů sociálních služeb a jejich práva na plnohodnotný život srovnatelný s vrstevníky žijícími v přirozeném prostředí“. (MPSV, online, cit. 2019-10-09)

4.3 Charakteristika souboru

Jako výzkumný vzorek jsem zvolila organizace v regionu Praha a v regionu střední Čechy. Prostudovala jsem si jejich internetové stránky a zjistila podrobnosti o tom, jaké služby nabízejí a na jakou cílovou skupinu osob se zaměřují. Tato metoda se nazývá kvalitativní. Poté jsem jednotlivé domovy se zdravotním postižením a další organizace podle seznamu z registru poskytovatelů sociálních služeb telefonicky oslovila a po domluvě jim dotazník zaslala v elektronické podobě. (Portal MPSV, online, cit. 2021-01-29).

Již při telefonických hovorech s jednotlivými domovy pro osoby se zdravotním postižením a dalšími institucemi jsem se setkala s neochotou zabývat se v právě probíhajícím období pandemie dotazníky, natož rozhovory s jednotlivými vzdělavateli. Podle vládního nařízení byly cizím osobám zakázány návštěvy domovů z důvodu ochrany zdravotně postižených osob a případné nákazy novým typem koronaviru COVID-19. Snažila jsem se využít telefonického spojení a ověřit si informace ohledně zaměření dané organizace na vzdělávání dospělých osob s mentálním postižením a porovnat je s informacemi v registru na internetu a na webových stránkách jednotlivých institucí. Již při prvních telefonických kontaktech se vzdělavateli takto na dálku mi bylo řečeno, že v regionu Středočeského kraje jsou rádi, že mohou upevňovat dovednosti a schopnosti osob s mentálním postižením ohledně základních každodenních potřeb i praktických návyků, že využívají kroužky typu vaření, keramika, muzikoterapie. Vzdělavatelé hovořili o omezených možnostech vzdělávání jak pro ně, tak i pro osoby s mentálním postižením.

V první fázi výzkumu jsem použila kvantitativní metodu, která byla provedena formou dotazníku. Dotazník je častou metodou získávání dat v pedagogickém výzkumu. Podle Gavory (2000, In: Chráska, 2007, s. 163) je dotazník „*způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Samotný dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně*“.

Tato metoda však neposkytuje pedagogickou realitu, tj. jací respondenti doopravdy jsou, ale jen to, jak sami sebe vidí, nebo jak chtějí, aby byli viděni. V dotazníku používám pojem „položky“, které mohou mít formu příkazu.

Položky se dělí podle různých kritérií:

- podle cíle, pro který je položka určena (obsahové a funkcionální),
- dále dle formy požadované odpovědi (otevřené a uzavřené),
- podle obsahu, kde položka poskytuje zjišťující fakta, znalosti, vědomosti, mínění, motivy a postoje. (Chráska, 2007, s. 168)

Ve svém výzkumu jsem zkonstruovala dotazník, který obsahoval jak položky uzavřené, tj. dichotomické (typ ano – ne), tak otázky polouzavřené, např. zaměřené na demografické údaje, které zjišťují věk, pohlaví, vzdělání vzdělavatelů atd.

4. 4 Realizace výzkumu

Příprava na výzkum probíhala od června 2020. Vlastní výzkum jsem prováděla od začátku září do konce října 2020, kdy jsem již v létě měla připravený seznam institucí. Vzhledem k epidemiologické situaci docházelo k časové prodlevě při návratu dotazníků a nezájmu vzdělavatelů osob s mentálním postižením vyplňovat dotazník. Po telefonické domluvě s jednotlivými organizacemi se mi podařilo dosáhnout návratnosti 69 z 90 rozeslaných dotazníků. Od poloviny října z pochopitelných důvodů spolupráce s domovy vzhledem k pandemii nebyla možná. Organizace mi nedovolily uskutečnit rozhovory se vzdělavateli (návštěvy v domovech a v ostatních organizacích byly zakázané). Vzor dotazníku je v seznamu příloh – příloha A.

4.5 Výsledky výzkumu a jejich interpretace

Pro zpracování své analýzy jsem využila české online služby www.vyplnto.cz, kde jsem si sestavila dotazník. Získaná data mého výzkumného šetření byla zpracována do přehledné grafické úpravy.

4. 6 Analýza dotazníkového šetření

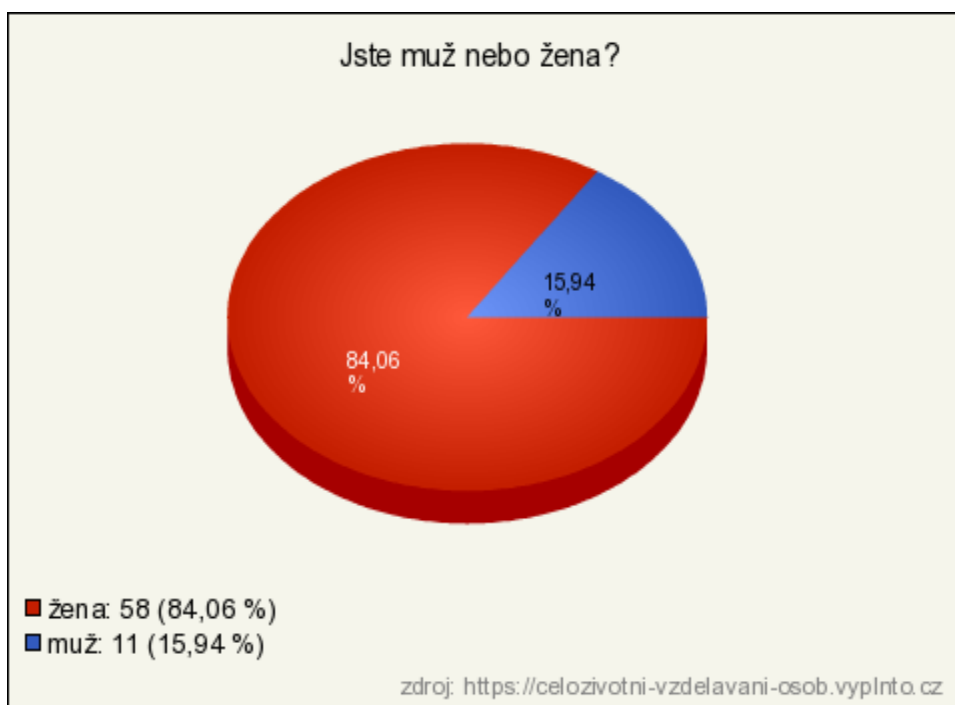
Globální procenta se počítají s ohledem na celkový počet respondentů, **lokální četnost** bere v potaz pouze respondenty, kteří danou otázku zodpověděli. U otázek typu „seznam, alespoň jedna“ si mohli respondenti zvolit více odpovědí, proto součet procent u jednotlivých odpovědí nemusí dát dohromady 100 %.

Otázka č. 1: Jste muž nebo žena?

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.

Odpověď	Počet	Lokálně %	Globálně %	Akce
žena	58	84,06 %	84,06 %	
muž	11	15,94 %	15,94 %	

Graf 1: Pohlaví

Na dotazník odpovědělo 58 žen a 11 mužů. To potvrzuje, že v sociálních službách pracuje více žen než mužů.

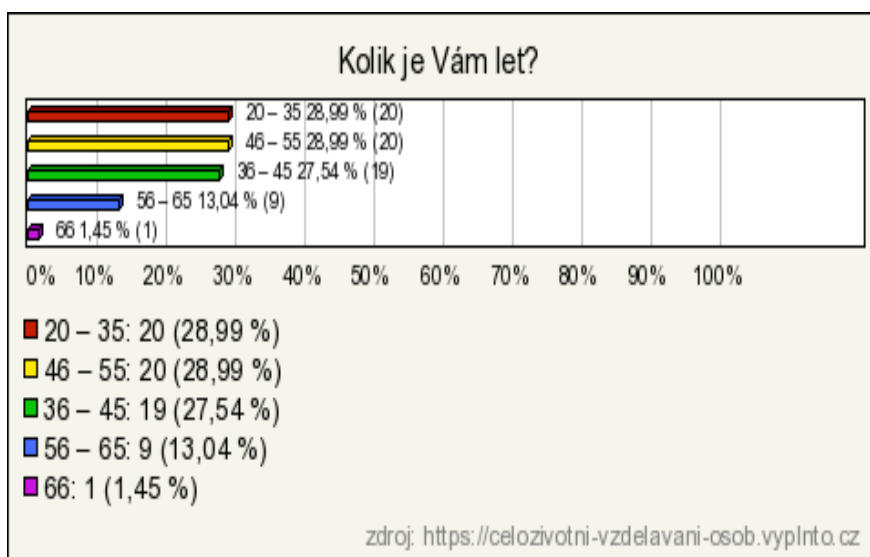
Otázka č. 2: Kolik je Vám let?

Povinná otázka, respondent musel zvolit alespoň některou z nabízených odpovědí nebo dopsat nějakou vlastní.

Odpověď	Počet	Lokálně %	Globálně %	Akce
20 - 35	20	28,99 %	28,99 %	✓ ✗
46 - 55	20	28,99 %	28,99 %	✓ ✗
36 - 45	19	27,54 %	27,54 %	✓ ✗
56 - 65	9	13,04 %	13,04 %	✓ ✗
66	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗

Graf 2: Věk

Nejvíce respondentů (20) bylo ve věku 20–35 let, stejný počet respondentů (20) byl i ve věkové kategorii 46–55 let, 19 respondentů bylo ve středním věku 36–45 let, ve věku 56–65 let bylo devět respondentů a jeden respondent byl ve věku 66 let. Z toho vyplývá, že nejvíce vzdělavatelů v sociálních službách je ve věku od 20–55 let.

Otázka č. 3: Z kterého regionu pocházíte?

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí

Odpověď	Počet	Lokálně %	Globálně %	Akce
Praha	42	60,87 %	60,87 %	✓ ✗
Středočeský kraj	27	39,13 %	39,13 %	✓ ✗

Graf 3: Regiony, odkud respondenti pocházejí

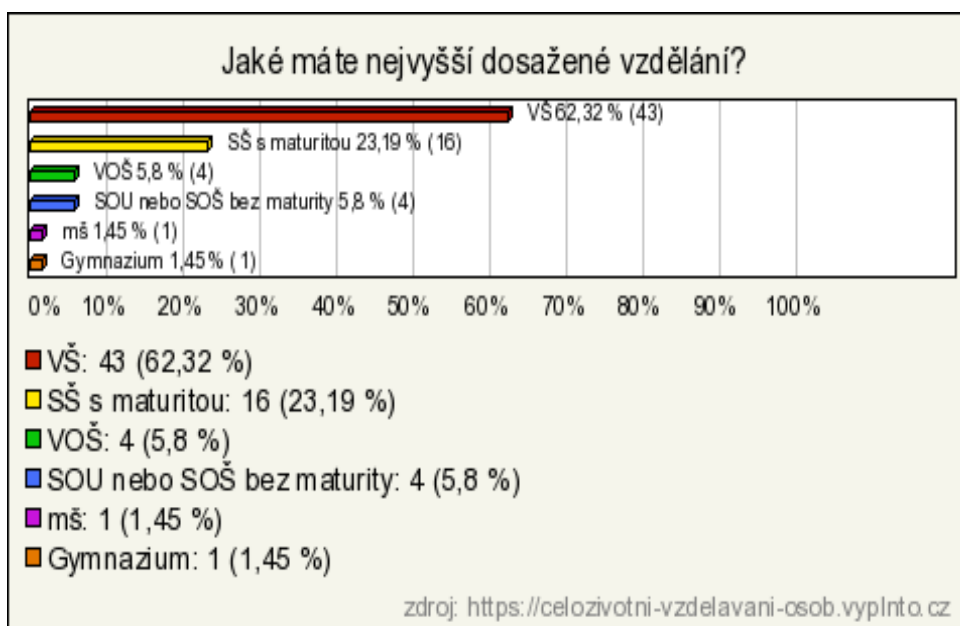
Respondenti pocházeli ze Středočeského kraje (39 %) a z Prahy (60 %).

Otázka č. 4: Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?

Povinná otázka, respondent musel zvolit alespoň některou z nabízených odpovědí nebo dopsat nějakou vlastní.

Odpověď	Počet	Lokálně %	Globálně %	Akce
vš	43	62,32 %	62,32 %	✓ ✗
SŠ s maturitou	16	23,19 %	23,19 %	✓ ✗
VOŠ	4	5,8 %	5,8 %	✓ ✗
SOU nebo SOŠ bez maturity	4	5,8 %	5,8 %	✓ ✗
mš	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
Gymnazium	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗

Graf 4: Nejvyšší dosažené vzdělání

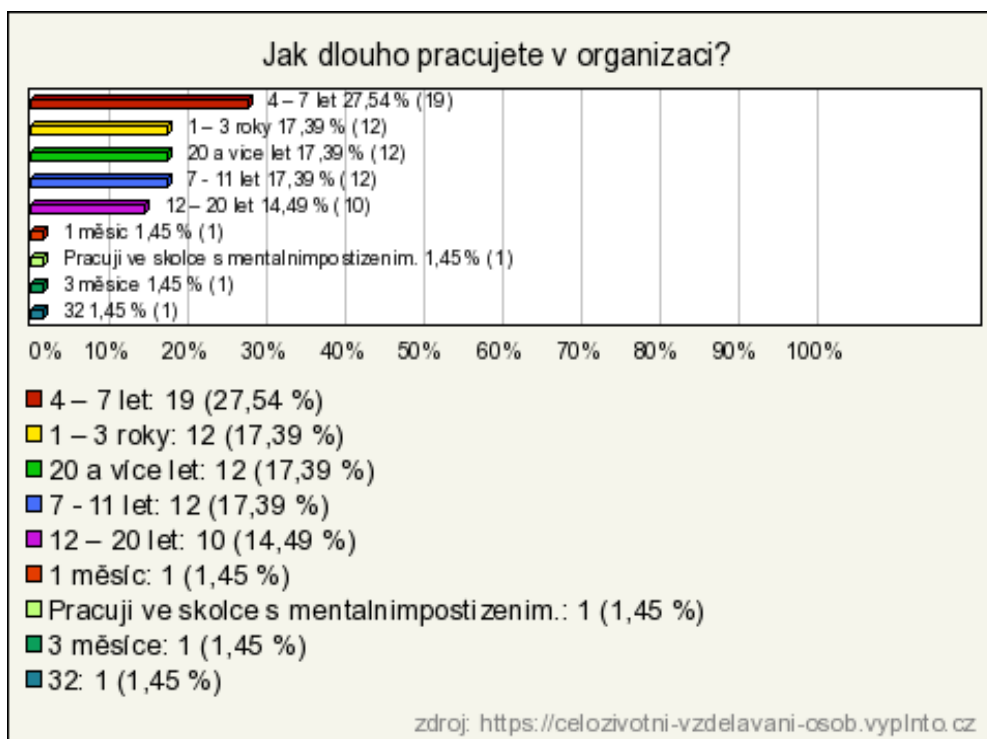
Většina odpovídajících uvedla, že jejich nejvyšší dosažené vzdělání je vysokoškolské (62 %), 16 respondentů měla středoškolské vzdělání s maturitou. Čtyři respondenti byli středoškoláci bez maturity a další čtyři měli vyšší odbornou školu. Jeden absolvent měl vystudované gymnázium a jeden respondent uvedl pouze předškolní vzdělávání.

Otázka č. 5: Jak dlouho pracujete v organizaci?

Povinná otázka, respondent musel zvolit alespoň některou z nabízených odpovědí nebo dopsat nějakou vlastní.

Odpověď	Počet	Lokálně %	Globálně %	Akce
4 – 7 let	19	27,54 %	27,54 %	✓ ✗
1 – 3 roky	12	17,39 %	17,39 %	✓ ✗
20 a více let	12	17,39 %	17,39 %	✓ ✗
7 – 11 let	12	17,39 %	17,39 %	✓ ✗
12 – 20 let	10	14,49 %	14,49 %	✓ ✗
1 měsíc	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
Pracuji ve školce s mentálním postižením.	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
3 měsíce	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
32	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗

Graf 5: Délka zaměstnání v aktuální organizaci

Většina respondentů (27 %) uvedla, že v organizaci pracuje 4–7 let, 12 odpovídajících 1–3 roky, dalších 12 respondentů bylo v organizaci zaměstnáno již 20 a více let, 7–11 let uvedlo opět dalších 12 respondentů. Jedna odpovídající uvedla, že pracuje v předškolním vzdělávání,

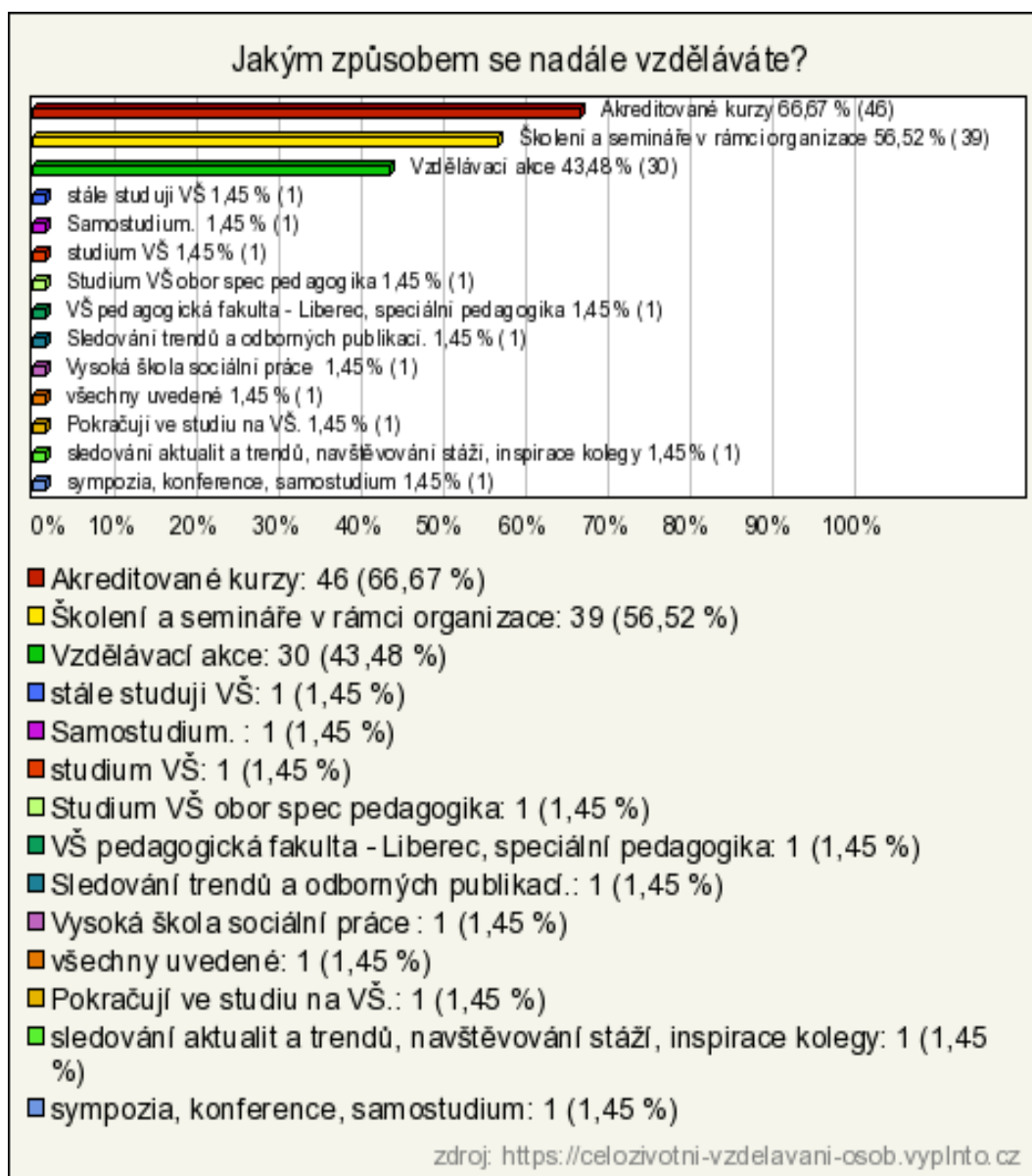
nyňí s dětmi s mentálním postižením. Jeden respondent také uvedl, že je v organizaci měsíc a další jeden respondent odpověděl, že v organizaci je tři měsíce. Jeden respondent uvedl, že v organizaci pracuje 32 let.

Otázka č. 6: Jakým způsobem se nadále vzděláváte?

Povinná otázka, respondent musel zvolit alespoň některou z nabízených odpovědí nebo dopsat nějakou vlastní.

Odpověď	Počet	Lokálně %	Globálně %	Akce
Akreditované kurzy	46	66,67 %	66,67 %	✓ ✗
Školení a semináře v rámci organizace	39	56,52 %	56,52 %	✓ ✗
Vzdělávací akce	30	43,48 %	43,48 %	✓ ✗
stále studuji VŠ	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
Samostudium.	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
studium VŠ	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
Studium VŠ obor spec pedagogika	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
VŠ pedagogická fakulta – Liberec, speciální pedagogika	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
Sledování trendů a odborných publikací.	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
Vysoká škola sociální práce	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
všechny uvedené	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
Pokračují ve studiu na VŠ.	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
sledování aktualit a trendů, navštěvování stáží, inspirace kolegy	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
sympozia, konference, samostudium	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗

Graf 6: Způsoby dalšího vzdělávání

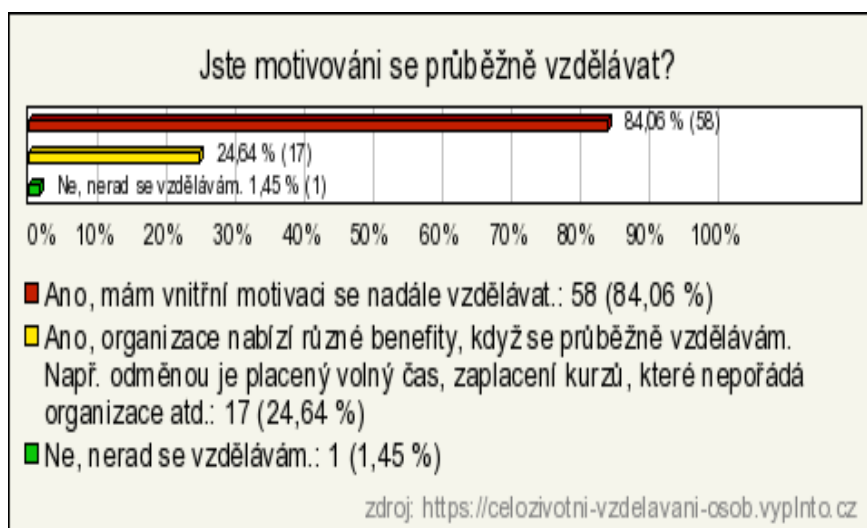
66 % odpovídajících napsalo, že se vzdělávají prostřednictvím akreditovaných kurzů, 56 % respondentů preferovalo školení a semináře v rámci organizace, 43 % respondentů využívá nabídku vzdělávacích akcí. Šest respondentů studovalo vysokou školu. Dva respondenti preferovali samostudium. Další jeden odpovídající napsal, že využívá všechny uvedené možnosti. Jeden respondent uvedl, že sleduje aktuality, trendy, navštěvuje stáže a k rozvoji ve vzdělávání mu slouží i inspirace od kolegů. Jeden respondent vyplnil, že se vzdělává konferencemi a sympozii.

Otázka č. 7: Jste motivováni se průběžně vzdělávat?

Povinná otázka, respondent musel zvolit alespoň některou z nabízených odpovědí.

Odpověď	Počet	Lokálně %	Globálně %	Akce
Ano, mám vnitřní motivaci se nadále vzdělávat.	58	84,06 %	84,06 %	✓ ✗
Ano, organizace nabízí různé benefity, když se průběžně vzdělávám. Např. odměnou je placený volný čas, zaplacení kurzů, které nepořádá organizace atd.	17	24,64 %	24,64 %	✓ ✗
Ne, nerad se vzdělávám.	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗

Graf 7: Motivace se průběžně vzdělávat

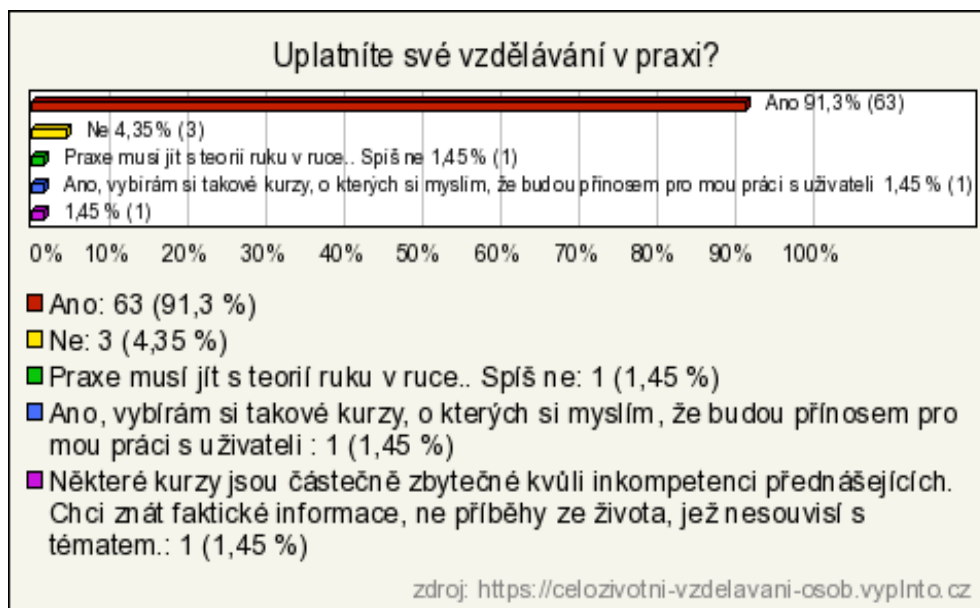
Na otázku, zda jsou vzdělavatelé motivováni se průběžně vzdělávat, odpovědělo 84 %, že ano, že mají vnitřní motivaci. 24 % respondentů napsalo, že jejich motivace je dána tím, že organizace nabízí různé benefity. Například uvedli, že odměnou je placený volný čas, zaplacení kurzů, které nepořádá daná organizace. Pouze jeden respondent odpověděl, že se nerad vzdělává.

Otázka č. 8: Uplatníte své vzdělání v praxi?

Povinná otázka, respondent musel zvolit alespoň některou z nabízených odpovědí nebo dopsat nějakou vlastní.

Odpověď	Počet	Lokálně %	Globálně %	Akce
Ano	63	91,3 %	91,3 %	✓ ✗
Ne	3	4,35 %	4,35 %	✓ ✗
Praxe musí jít s teorií ruku v ruce.. Spíš ne	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
Ano, vybírám si takové kurzy, o kterých si myslím, že budou přínosem pro mou práci s uživateli	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
Některé kurzy jsou částečně zbytečné kvůli inkompetenci přednášejících. Chci znát faktické informace, ne příběhy ze života, jež nesouvisí s tématem.	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗

Graf 8: Uplatnění vzdělání ve své praxi

Na otázku, co si myslí respondenti, zda uplatní své vzdělávání v praxi, vyplnilo 91 % respondentů, že ano. Čtyři respondenti si myslí, že ne. Jeden respondent uvedl, že některé kurzy jsou podle jeho názoru zbytečné, ocenil by přednášející více zasvěcené do dané problematiky a držení se daného tématu.

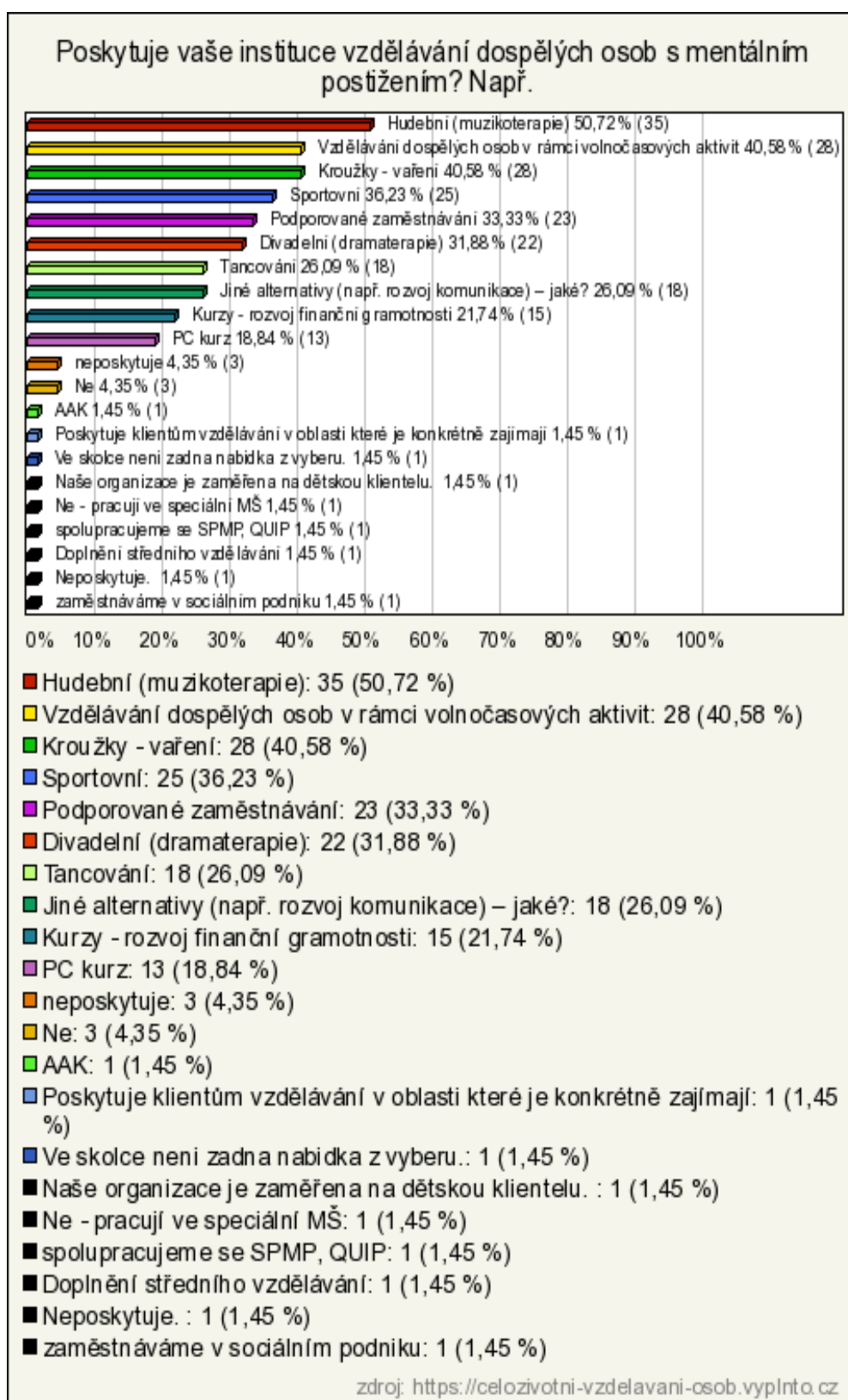
Otázka č. 9: Poskytuje vaše instituce vzdělávání dospělých osob s mentálním postižením?

Povinná otázka, respondent musel zvolit alespoň některou z nabízených odpovědí nebo dopsat nějakou vlastní.

Odpověď	Počet	Lokálně %	Globálně %	Akce
Hudební (muzikoterapie)	35	50,72 %	50,72 %	✓ ✗
Vzdělávání dospělých osob v rámci volnočasových aktivit	28	40,58 %	40,58 %	✓ ✗
Kroužky - vaření	28	40,58 %	40,58 %	✓ ✗
Sportovní	25	36,23 %	36,23 %	✓ ✗
Podporované zaměstnávání	23	33,33 %	33,33 %	✓ ✗
Divadelní (dramaterapie)	22	31,88 %	31,88 %	✓ ✗
Tancování	18	26,09 %	26,09 %	✓ ✗
Jiné alternativy (např. rozvoj komunikace) - jaké?	18	26,09 %	26,09 %	✓ ✗
Kurzy - rozvoj finanční gramotnosti	15	21,74 %	21,74 %	✓ ✗
PC kurz	13	18,84 %	18,84 %	✓ ✗
neposkytuje	3	4,35 %	4,35 %	✓ ✗
Ne	3	4,35 %	4,35 %	✓ ✗
AAK	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
Poskytuje klientům vzdělávání v oblasti které je konkrétně zajímavé	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
Ve školce není žádná nabídka z vyberu.	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
Naše organizace je zaměřena na dětskou klientelu.	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗

Ne – pracují ve speciální MŠ	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
spolupracujeme se SPMP, QUIP	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
Doplnění středního vzdělávání	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
Neposkytuje.	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
zaměstnáváme v sociálním podniku	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
...	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
Jsme instituce pro děti.	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
rozvoj alternativní a augmentativní komunikace	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
Jsme základní škola speciální	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
Střední škola Euroinstitut	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗
Euroinstitut středoškolské vzdělávání	1	1,45 %	1,45 %	✓ ✗

Graf 9: Poskytování vzdělávání dospělých osob s mentálním postižením v dané instituci

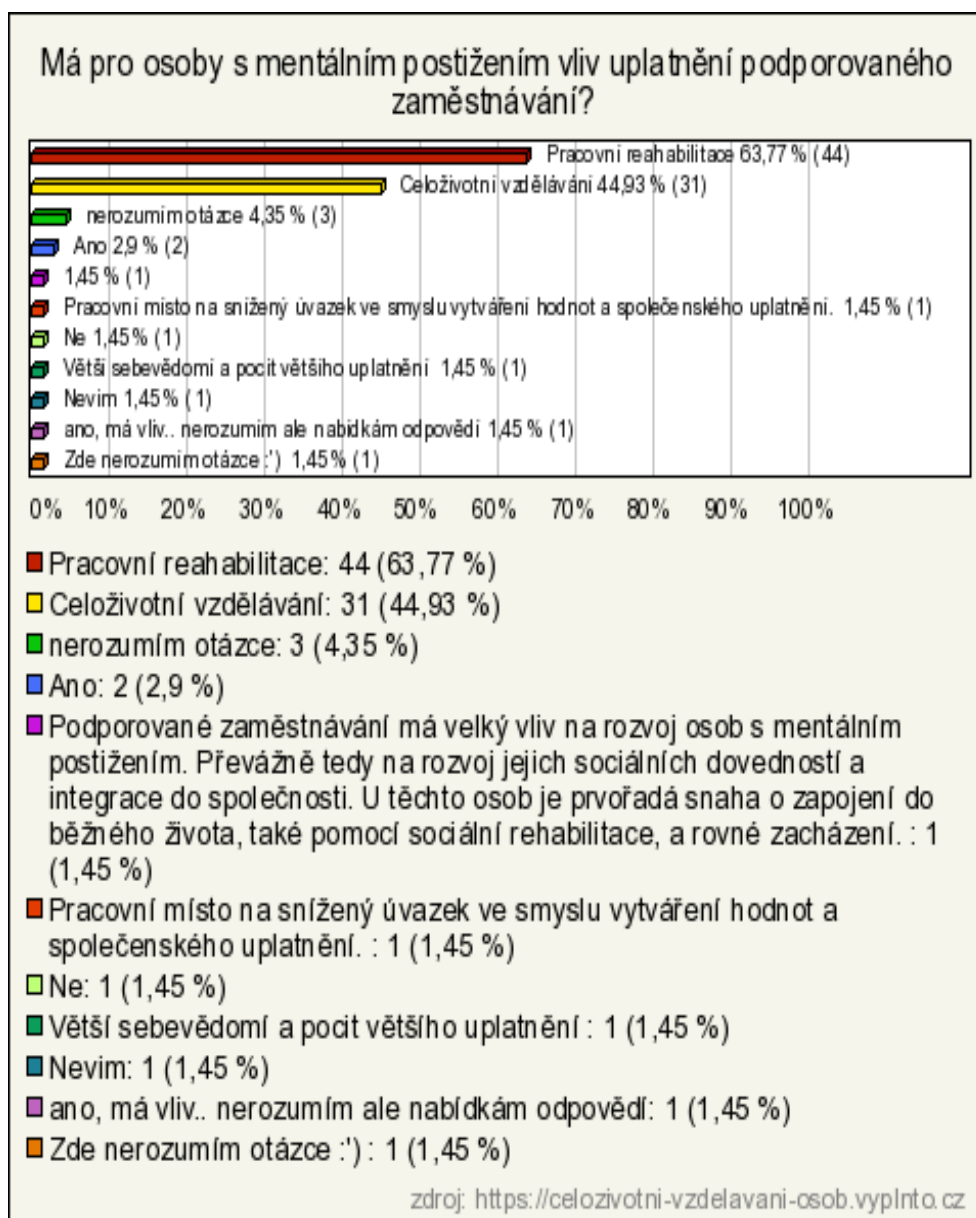
V této otázce zjišťuji, zda organizace poskytují lidem s mentálním postižením vzdělávání, ať již formou náplně volného času, nebo se cíleně zaměřují na vzdělávání osob s mentálním postižením pro uplatnění v budoucím zaměstnání. 50 % respondentů-vzdělavatelů preferuje hudbu v rámci muzikoterapie, 40 % respondentů odpovědělo, že v rámci kroužku vaření. Dalších 40 % respondentů se zaměřuje na vzdělávání lidí s mentálním postižením v jejich volném čase a aktivitách. Sportovní aktivity uvedlo 36 % respondentů. 33 % odpovídajících napsalo podporované zaměstnání a 31 % respondentů uvedlo dramaterapii. 26 % respondentů se zaměřuje na rozvoj lidí s mentálním postižením pomocí tancování, dalších 26 % respondentů se zaměřuje na jiné alternativy, např. na rozvoj komunikace. Kurzy finanční gramotnosti uvedlo 15 % odpovídajících. Zajímalo mě, zda u lidí s mentálním postižením rozvíjejí vzdělavatelé i počítačovou gramotnost např. pomocí PC kurzů – 18 % respondentů uvedlo, že ano. 10 respondentů uvedlo, že jejich organizace neposkytuje vzdělávání dospělých osob s mentálním postižením nebo v jejich organizaci nejsou dospělí klienti s mentálním postižením. Jeden respondent odpověděl, že preferují vzdělávání, které jejich klienty zajímá. Jeden respondent uvedl, že spolupracuje se společností pro podporu lidí s mentálním postižením. Jeden odpovídající uvedl, že klienty podporují v doplnění středního vzdělání. Další respondent odpověděl, že klienty zaměstnávají v sociálním podniku.

Otázka č. 10: Má na osoby s mentálním postižením vliv uplatnění podporovaného zaměstnání?

Povinná otázka, respondent musel zvolit alespoň některou z nabízených odpovědí nebo dopsat nějakou vlastní (min. 1).

Odpověď	Počet	Lokálně %	Globálně %	Akce
Pracovní rehabilitace	44	63,77 %	63,77 %	
Celoživotní vzdělávání	31	44,93 %	44,93 %	
nerozumím otázce	3	4,35 %	4,35 %	
Ano	2	2,9 %	2,9 %	
Podporované zaměstnávání má velký vliv na rozvoj osob s mentálním postižením. Převážně tedy na rozvoj jejich sociálních dovedností a integrace do společnosti. U těchto osob je prvořadá snaha o zapojení do běžného života, také pomocí sociální rehabilitace, a rovné zacházení.	1	1,45 %	1,45 %	
Pracovní místo na snížený úvazek ve smyslu vytváření hodnot a společenského uplatnění.	1	1,45 %	1,45 %	
Ne	1	1,45 %	1,45 %	
Větší sebevědomí a pocit většího uplatnění	1	1,45 %	1,45 %	
Nevim	1	1,45 %	1,45 %	
ano, má vliv.. nerozumím ale nabídám odpovědi	1	1,45 %	1,45 %	
Zde nerozumím otázce :)	1	1,45 %	1,45 %	

Graf 10: Vliv uplatnění podporovaného zaměstnávání pro osoby s mentálním postižením

Na otázku, zda na uplatnění osob s mentálním postižením v podporovaném zaměstnání má větší vliv pracovní rehabilitace, nebo celoživotní vzdělávání, odpovědělo 63 % dotázaných, že pracovní rehabilitace, 44 % respondentů vybralo celoživotní vzdělávání. Dva respondenti odpověděli, že ano. Otázce nerozuměli čtyři respondenti. Jeden odpovídající potvrdil, že podporované zaměstnávání podporuje rozvoj osob s mentálním postižením. Tentýž respondent uvedl, že nerozumí nabídkám odpovědi, tj. celoživotní vzdělávání, nebo pracovní rehabilitace. Další respondent napsal, že podporované zaměstnávání má pozitivní vliv na osoby s mentálním postižením, převážně na rozvoj jejich sociálních dovedností a jejich integrace do společnosti. Ze své praxe uvedl, že je prvořadá snaha o zapojení těchto osob do

běžného života, také pomocí sociální rehabilitace a rovného zacházení. Také další respondent popsal pozitivní vliv v tom smyslu, že pracovní místo se sníženým úvazkem má význam pro osoby s mentálním postižením k vytváření hodnot a společenského uplatnění. Jeden respondent odpověděl, že neví. Jeden respondent souhlasil, že má dobrý vliv na tyto osoby s mentálním postižením ve smyslu, že mají větší uplatnění a sebevědomí. Pouze jeden respondent odpověděl záporně. A jeden respondent odpověděl, že neví.

Otázka č. 11: Vaše nabyté zkušenosti (pozitivní i negativní) s celoživotním vzděláváním mentálně postižených osob?

Výsledky respondentů byly staženy ze stránek vyplnto.cz

.Pro uzivatele to ma velký přínos pro jejich rozvoj.Učí se i vzájemnému respektu.chování.mezilidské vztahy.....

50/50

Aaaaa

Ano...jako ergaterapeut mám zkušenosti s pracovní rrb v rámci co nejsamostatnějšího života u různých lidí s disabilitou.

Beru jako nutnost celoživotní vzdělávání pro rozvoj kognitivních možností každého jedince.

Bohužel jsem zaznamenala tendenci jednat s dospělými mentálně postiženými jako s dětmi, což rozhodně nevede ke zvýšení jejich samostatnosti, pocitu zodpovědností a zapojení do společnosti.

Bohužel ve středisku kde pracuji celoživotní vzdělávání neposkytujeme, kromě učení praktického života. V naší službě není zakázkou.

Celoživotní vzdělávání je důležité z mnoha důvodů

Čím více mají možností se nadále vzdělávat a rozšiřovat dovednosti, tím méně jsou pak závislí na sociální službě. Záleží na typu postižení.

Dobrá úroveň vzdělávání v sociálně právní poradně QUIP. Málo kurzů v nabídce na trhu. Lidé s MR se rádi učí.

Hlavním problemem je krátkodobá paměť ... Klientů naučím za den číst, druhý den neumí ani písmenka... Skvělé je používat humor a individuální přístup ke každému

Hodně

Chybí vhodné výukové materialy

Je těžké hodnotit mentálně postižené osoby jako celek. Druhy a míra postižení se liší, stejně tak i jejich případné uplatnění absolvovaných vzdělávacích kurzů apod. Z osobní zkušenosti však mám dojem, že z naprosté většiny získané znalosti, pokud je nabydou, nevyužijí či dokonce nechtějí využívat. To však není důvod celoživotní vzdělávání mentálně postižených zatracovat, neboť každá aktivizace má smysl a v některých případech i nese ovoce.

Je to nezbytné, má to smysl, je nutné přizpůsobit obsah i formu konkrétnímu člověku, je nutné opakování, počítat se ztrátou naučeného i po kratší době. Člověk s MP se pak může mnohem lépe uplatnit ve společnosti, má pocit užitečnosti, vydělá si peníze na živobytí, posiluje sociální dovednosti, rozhodování, domýšlení důsledků, zodpovědnost. Je to obdobné jako u lidí bez MP.

Je to skvělá věc, jen by se měla uplatňovat u osob, u kterých je zřejmé, že je v jejich životě někam posune. V případě např. EUROINSTITUTU, kam byli zařazeni někteří uživatelé, si myslím, že sice se dostanou do společnosti jiných lidiček, což je pro ně také přínosem, ale není to vzdělávání jako takové.

Je velmi důležité, osoby s mentálním postižením, posouvá jakékoliv vzdělávání dál a přibližuje je k co nejvíce samostatnému a plnohodnotnému životu. Navíc podporuje i jejich rozvoj a podněcuje je, učit se novým věcem, což plno lidí s mentálním postižením hodně "zvedne" -> více a lépe komunikují, mají chuť do života, znakují, hledají si přátele, zjišťují, co vše umí a nevěděli o tom, začleňují se do společnosti, vyjadřují své názory a přání.

Jednoznačně pozitivní, potřeba udržovat nabyté dovednosti tím, že je pedagog bude svých klientů/žáků průběžně utvrzovat. Samotná činnost, dovednost a znalost mají v sobě terapeutický cíl, bez ohledu na to, jak se mohou využít v praxi.

klienti jsou velmi vděční za jakékoliv nové podněty, které by jim daly pocit, že jsou "použitelní"

Kontinuální, cílené a praktické vzdělávání lidí s MP je základním předpokladem rozvoje a udržení schopností a dovedností osobnosti s MP a mělo by být pilířem práce s nimi. V naší organizaci je realizováno.

Kurz byly příliš časově dlouhé a ti co vzdělávali neměli správné informace o účastnících kurzu (neuměli číst), takže se vzdělávání muselo přizpůsobit a z počátku vše vázlo a vzdělávání probíhalo za velké pomoci asistentů. Po obědě už byli uživatelé příliš unavení na to aby se mohli vzdělávat a tak. Se stanovený čas vyplňovat sledováním pohádek a videí.

Má to cenu

Má to dobrý vliv na psychiku mentálně postižených osob.

Má to smysl, ale je to záležitost dlouhodobá.

Mám jen pozitivní zkušenost, v momentě kdy se postižení naučí cokoliv nového je vidět že to zvyšuje jejich sebevědomí

Mám velmi kladné zkušenosti. Jakákoliv aktivita pro lidi s mentálním postižením je prospěšná jak pro ně, tak i pro okolí.

mám zkušenost pouze s osobami s mentálním postižením v povinné školní docházce

Mé zkušenosti jsou jen pozitivní. Upevňování pracovních návyků a rozvoj komunikace u lidí s MP se osvědčilo nejen ve volnočasových aktivitách, ale i v podporovaném zaměstnávání nebo v možnosti docházet do chráněných dílen. Smysluplně využitý čas je pro tyto osoby velmi důležitý.

Mé zkušenosti s celoživotním vzděláváním mentálně postižených osob jsou kladné. Tyto osoby získávají potřebné návyky a vědomosti, které uplatňují jak v běžném životě, tak v zaměstnání.

Mentálně postižení které znám jsou lidi a přístup mají rozmanitý. Nelze odpovědět jednou větou

moc to nefunguje, okamžitě zapomínají nabyté zkušenosti.

Mohlo by být vzdělávacích aktivit více

Motivující, rozvíjející nebo udržující činnost, zvýšení sebevědomí, rozšíření rozhledu, zkušeností.

Nedostatek příležitostí k seberozvoji

Nejsem si jistá s odpovědí. Myslím že je důležité stále trénovat činnost mozku. Zabránit tím zhoršování stavu a třeba i tím nalézt nové možnosti.

Nemam

Nemám

Nemám osobní zkušenost

Nemam zadne.

nemám zkušenost

Nemám zkušenost

Nemám zkušenosti v této oblasti (celoživotní vzdělávání dospělých s MP)

Nemám zkušenosti v této oblasti.

Nutná podpora a dohled především po určité době. Problémy se zaměstnáváním – neochota zaměstnavatele, raději platí nutné odvody státu. Z hlediska klientů velký zájem a ochota.

Ocenila bych širší nabídku dlouhodobých vzdělávacích programů a aktivit.

Podporuje celkový rozvoj osobnosti, motivuje k učení, přispívá k obohacení volnočasových aktivit aj.

Pokud se začne v mladém věku, je ještě mnoho možností jak osoby dlouhodobým nácvikem vzdělávat. U starších osob jde spíše vzhledem k mentálnímu postižení o udržitelné dosavadní vědomosti a dovednosti. Nové vědomosti a dovednosti jsou spojené s dlouhodobým nácvikem s nejistým výsledkem a současně jsou velmi rychle zapomínány. Celkově mám však pozitivní pohled na vzdělávání a věřím, že smysl to zcela jistě má.

pozitivní

pozitivní

Pozitivní

Pozitivní

Rozvoj jejich schopností a dovedností a uplatnění ve společnosti.

s celoživotním vzděláváním lidí s MP mám jenom pozitivní zkušenosti.

Se vzděláváním mentálně postižených osob mám osobně dobré zkušenosti. Důležitou součástí vzdělávání je však motivace, bez které se velmi často tyto osoby neobejdou. Stejně tak, jako bychom motivovali zdravé osoby, je nutné motivovat i tuto specifickou skupinu.

To je na knihu

Tuto zkušenost nemám.

U naší cílové skupiny – osoby s demencí – jde spíše o zpomalování dopadů postupující nemoci.

včlenění do společnosti

Vše je běh na dlouhou trať a ne vždy se dostaví úspěch

vzdělávání by mělo být zaměřené na rozšiřování kompetencí ve vztazích

Vzdelavani se zamerenim na praktickou vyuzitelnost schopnosti a dovednosti v beznem zivote

x

Z mé zkušenosti celoživotní vzdělávání osob s MP většinou nevede k uplatnění dané osoby na trhu práce, nebo k jinak zásadní životní změně, ale může být kvalitní aktivitou pro vyplnění času, nabytí sociálních kontaktů, nových znalostí, zkušeností a prožitků, zkrátka "obohaceni" života člověka s MP, který obvykle nemá tak rozmanité možnosti volby.

Zkusenosti jsou nepopsatelné ať to každý skusí

Zlepšení ve všech směrech života. Mentální zaměstnání paměti a návyků.

žádné

Na otázku, jaké jsou zkušenosti vzdělavatelů (pozitivní i negativní) s celoživotním vzděláváním mentálně postižených osob odpovědělo 15 respondentů, že žádné.

Negativní zkušenosti s celoživotním vzděláváním mají čtyři respondenti. Další čtyři respondenti uvedli, že celoživotní vzdělávání má podle nich smysl, jen chybí nabídka na trhu práce pro osoby s mentálním postižením. Dále podle respondentů chybí pro osoby s mentálním postižením vhodné výukové materiály, vhodné kurzy, není nabídka k seberozvoji, mají zkušenosti s neochotou tyto osoby zaměstnávat. Vzdělavatelé si myslí, že by celoživotní vzdělávání mělo větší smysl, kdyby byly možnosti aktivizace a uplatnění. Další respondentka odpověděla, že má negativní zkušenost v přístupu ke klientům: „*Bohužel jsem zaznamenala tendenci jednat s dospělými mentálně postiženými jako s dětmi, což rozhodně nevede ke zvýšení jejich samostatnosti, pocitu zodpovědnosti a zapojení do společnosti.*“

Pozitivní zkušenosti má 45 respondentů. Odpovídající uvedli tyto nabyté zkušenosti:

- celoživotní vzdělávání ovlivnilo u osob s mentálním postižením zlepšení paměti, návyky, stabilitu dobré psychiky, vzdělavatelé hodnotí celkové zlepšení ve všech směrech života osob s mentálním postižením,
- rozvoj dovedností a schopností osob s mentálním postižením a jejich uplatnění ve společnosti,
- jeden ergoterapeut popsal pozitivní zkušenosti s pracovní rehabilitací, kde má celoživotní vzdělávání vliv na samostatný život různých lidí s disabilitou,
- celoživotní vzdělávání má podle vzdělavatelů velký přínos pro osoby s mentálním postižením na jejich rozvoj řeči, učí je vzájemnému respektu, vhodnému chování a pochopení mezilidských vztahů,
- jeden respondent napsal, že bere celoživotní vzdělávání jako nutnost pro rozvoj kognitivních možností každého jedince,
- výhodou celoživotního vzdělávání se pro uživatele stává menší závislost na sociální službě, samozřejmě záleží na typu postižení – odpovídá další respondent,
- osvědčil se humor, individuální přístup ke každému uživateli, motivace, která má vliv na sebevědomí těchto osob,
- dobré zkušenosti a dobrá úroveň v sociálně právní poradně QUIP,
- každá aktivizace v rámci celoživotního vzdělávání má smysl,
- dobrá zkušenost je se školou Euroinstitut na udržení schopností uživatelů s mentálním postižením,

➤ jeden z respondentů uvedl: „*upevňování pracovních návyků a rozvoj komunikace u lidí s mentálním postižením se osvědčila, nejen ve volnočasových aktivitách, ale i v podporovaném zaměstnávání nebo v možnosti docházet do chráněných dílen. Smysluplně využitý čas je pro tyto osoby velmi důležitý.*“

5 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

5.1 Ověření hypotéz

5.1.1 H1 – V regionu Praha je více možností celoživotního vzdělávání osob s mentálním postižením než ve středních Čechách.

Cílem výzkumného šetření bylo ověřit, zda v regionu Praha je více možností celoživotního vzdělávání pro osoby s mentálním postižením než v regionu střední Čechy. Již při telefonických hovorech – oslovení jednotlivých domovů a institucí a prosbě o vyplnění dotazníků – mi respondenti (vzdělavatelé) ze Středočeského kraje sdělovali, že jejich služby a možnosti ve vzdělávání pro jejich klienty jsou velmi omezené. Uvedli, že jejich hlavním cílem je upevňovat návyky u osob s mentálním postižením se zaměřením na praktický život. Z výzkumu vyplývá, že vzdělavatelů z Prahy je o 20 % více než ze středních Čech. To znamená i více nabídek kurzů, pracovních rehabilitací a dalších možností ve vzdělávání, které jsou určené pro osoby s mentálním postižením. Tato hypotéza se tedy potvrdila.

5.1.2 H2 – Vzdělavatelé osob s mentálním postižením mají pozitivní postoj a motivaci k celoživotnímu vzdělávání lidí s mentálním postižením

Tato hypotéza se potvrdila. 84 % respondentů-vzdělavatelů uvedlo, že mají vnitřní motivaci a zájem osoby s mentálním postižením celoživotně vzdělávat. Podle jejich odpovědí jakákoli smysluplná aktivizace, naplnění volného času a praktická činnost s klienty má pozitivní dopad na osoby s mentálním postižením.

5.1.3. H3 – Vzdělávání mentálně postižených osob v rámci pracovní rehabilitace má pozitivní význam na tyto jedince

U této hypotézy jsem předpokládala, že pracovní rehabilitace má pozitivní význam na osoby s mentálním postižením. 63 % respondentů uvedlo, že pracovní rehabilitace má pozitivní význam, a potvrdilo tak moji hypotézu. Dále respondenti uvedli, že pracovní rehabilitace má pro osoby s mentálním postižením velký vliv na uplatnění v podporovaném zaměstnávání.

5.2 Shrnutí výsledků

Cílem mé diplomové práce bylo analyzovat možnosti celoživotního vzdělávání osob s mentálním postižením v regionech Praha a střední Čechy. Výzkumné šetření potvrdilo, že v regionu Praha je více nabídek, více možností ve vzdělávání osob s mentálním postižením než v regionu střední Čechy. V regionu Praha je více možností ohledně pracovní rehabilitace a podporovaného zaměstnávání, je zde větší nabídka pracovního uplatnění. V sociálních službách v Praze se osvědčil tranzitní program nabízený nevládní neziskovou organizací Rytmus, která osoby s mentálním postižením podporuje na běžném trhu práce a pomáhá jim zajišťovat praxi.

Všichni vzdělavatelé v obou regionech se osobám s mentálním postižením věnují v rámci neformálního vzdělávání. Jejich cílem je osoby s mentálním postižením podpořit v jejich schopnostech a dovednostech. V nabídce domovů a jednotlivých institucí je seberozvoj osob s mentálním postižením uplatňován v rámci kroužků vaření, sportu, tance, hudby – muzikoterapie. V neposlední řadě jsou osoby s mentálním postižením podporovány v rozvoji řeči a v kognitivních schopnostech.

Trendem poslední doby v sociálních službách je přístup zaměřený na člověka. Samotný rozvoj dospělých osob s mentálním postižením je ovlivněn zájmem i vzděláním a zkušenostmi jednotlivých vzdělavatelů. Z výzkumu vyplývá, že vzdělavatelé jsou převážně vysokoškolsky vzdělané ženy s praxí 4–7 let v sociálních službách, které mají vnitřní i vnější motivaci osoby s mentálním postižením průběžně vzdělávat. Dospělé osoby s mentálním postižením mohou absolvovat vzdělání ve vzdělávacích institucích podle jejich míry postižení a zdravotního stavu. Jedná se o formální vzdělávání např. v praktické škole, ve vzdělávací instituci Euroinstitut, která nabízí učňovské a praktické obory, atd. Z výzkumného šetření vyplývá, že tyto vzdělávací instituce jsou osobami s mentálním postižením oblíbené a plně využívané. Na domovech, kde uživatelé – osoby s mentálním postižením – upevňují své každodenní návyky (osobní hygiena), učí se hospodařit s penězi v rámci nácviků nakupování, starat se o svou domácnost (úklid, praní svého prádla atd.), navazovat a udržovat přátelské sociální vztahy s ostatními uživateli pobytové služby, můžeme říci, že se jedná o informální učení.

Z výzkumu vyplývá, že ve vzdělávání dospělých osob s mentálním postižením jsou využity veškeré formy celoživotního vzdělávání (formální vzdělávání, neformální vzdělávání a informální učení). Upevňování každodenních dovedností je primární pro osoby s mentálním postižením pro jejich samostatnost a zdravé sebepojetí.

ZÁVĚR

Osoby s mentálním postižením mají stejně jako ostatní lidé právo na celoživotní vzdělávání. Jejich podpora ve vzdělávání je nejen terapií a rozvojem rozumových schopností, ale i nadějí na začlenění do společnosti. Proto se nadále hledají pro tyto jedince nejrůznější možnosti s cílem nejen rozvíjet, ale především jim pomoci udržovat jejich nabyté dovednosti. Dnešní vizí v sociálních službách je budoucnost zaměřená na vzdělávání. V domovech pro osoby se zdravotním postižením je v dnešní době prioritou humanizace, přístup zaměřený na člověka a seberozvoj každého jedince se zdravotním postižením.

Cílem mé diplomové práce bylo zanalyzovat a zjistit možnosti celoživotního vzdělávání osob s mentálním postižením v regionech Praha a střední Čechy. Cíl práce byl splněn. V teoretické části byla uvedena charakteristika mentálního postižení, psychologické zvláštnosti osob s mentálním postižením, význam celoživotního vzdělávání i specifické přístupy pro osoby s mentálním postižením. V závěru teoretické části uvádím možnosti trávení volného času a systémy pracovního uplatnění osob s mentálním postižením, např. pracovní rehabilitace nebo podporované zaměstnávání. V neposlední řadě je zmíněná důležitost sebeobhájců, kteří v dnešní době mají pro osoby s mentálním postižením velký význam. Osoby s mentálním postižením mají stejná práva jako ostatní lidé. V praktické části diplomové práce byly zkoumány možnosti celoživotního vzdělávání osob s mentálním postižením v regionech Praha a střední Čechy. V rámci kvantitativního výzkumu byla použita forma dotazníkového šetření, kde se dokumentovala nabídka vzdělávání dospělých osob s mentálním postižením v těchto regionech, stanovené hypotézy byly potvrzeny.

Z výzkumného šetření vyplynulo, že v regionu Praha je více nabídek a možností celoživotního vzdělávání hlavně v zaměření na pracovní rehabilitaci a podporované zaměstnávání. Respondenti se shodují na významu učení a vzdělávání osob s mentálním postižením, především v pravidelném upevňování již nabytých dovedností a schopností. Vzdělavatelé v obou regionech mají vnitřní i vnější motivaci se nadále vzdělávat a rozvíjet, aby mohli osobám s mentálním postižením být podporou v jejich každodenním režimu. Jsou názoru, že i když není nabídka vzdělávání podle jejich představ, tak pravidelnost vzdělávání ve všech oblastech u lidí s mentálním postižením má smysl. Z výsledku výzkumu vyplynulo, že celoživotní vzdělávání osob s mentálním postižením má pozitivní dopad na tyto jedince nejen v oblastech učení, jednání, zrání, ale i v celkovém rozvoji člověka.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BARTOŇOVÁ, M., B.BAZALOVÁ a J. PIPEKOVÁ. *Psychopedie: Texty k distančnímu vzdělávání*. 2. 2007: Paido.edice pedagogické literatury, 2007. ISBN 978-80-7315-161-4.

BENEŠ, M: *Andragogika*. 2. Praha: Grada Publishing, 2014, ISBN 978-80-247-4824-5.

ČERNÁ A KOLEKTIV, M. *Česká psychopedie: Speciální pedagogika osob s mentálním postižením*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1565-3.

EMERSON, E. *Problémové chování u lidí s mentální retardací a autismem: Popisy, postupy a doporučení, jak zasáhnout*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-390-1.

FISCHER, S. a J. ŠKODA, Z. SVOBODA a L. ZILCHER: *Speciální pedagogika: Edukace a rozvoj osob se specifickými potřebami v oblasti somatické, psychické a sociální*. 1. Praha: Triton, 2014. ISBN 978-80-7387-792-7.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 94. publikace. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

HÁJKOVÁ (ED.) A KOL., Vanda. *Bazální stimulace, aktivace a komunikace v edukaci žáků s kombinovaným postižením: Somatopedická společnost, o. s.* Praha 4: Epoque, 2009. ISBN 978-80-904464-0-3.

HRADÍLKOVÁ A KOL., Terezie. *Praxe a metody rané péče v ČR: Průvodce sociálním modelem*. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1386-4.

HYBRANTOVÁ, Drahomíra. *Rozvoj komunikačních schopností u žáků s PAS*. Praha, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Jana Amose Komenského Praha. Vedoucí práce PhDr. Josef Novotný, CSc.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Havlíčkův Brod: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

JESENSKÝ, J: *Andragogika a gerontagogika handicapovaných*. Univerzita Karlova v Praze: Karolinum, 2000, ISBN 80-7184-823-9.

KOHOUT, K: *Základy obecné pedagogiky*, UJAK, Praha 2007, ISBN 978-80-86723-38-9.

MULLER A KOL., O. *Terapie ve speciální pedagogice: Teorie a metodika*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 80-244-1075-3.

MUŽÍK, J: *Didaktika dospělých*. Katedra andragogiky a personálního řízení. Universita Karlova v Praze, Filosofická fakulta: MJF Praha, 2002. ISBN 80-86284-21-2.

OPATRÍLOVÁ, Dagmar. *Metody práce u jedinců s těžkými postižením a více vadami*. Masarykova univerzita: SURSUM Tišnov, 2008. ISBN 978-80-210-3819-6.

PALÁN, Z.a T. LANGER. *Základy Andragogiky*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008. ISBN 978-80-86723-58-7.

PROCHÁZKOVÁ, Lucie a Kateřina SAYOUD SOLÁROVÁ et al.. *Speciální andragogika: Texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2014. ISBN 978-80-7315-254-3.

PRŮCHA, Jan. *Andragogický výzkum*. Havlíčkův Brod: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5232-7.

SLOWÍK, J: *Speciální pedagogika*, Praha: Grada, 2007, ISBN 978-80-247-1733-3.

SOLOVSKÁ, Vendula a kolektiv. *Rozvoj dovedností dospělých lidí s mentálním postižením*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0369-8.

ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace: Vzdělávání, výchova, sociální péče*. 3., aktualiz. a přeprac. Portál, s. r. o, 2006. ISBN 80-7367-060-7.

VALENTA, Milan, Jan MICHALÍK a Martin LEČBYCH a kolektiv. *Mentální postižení. 2.*, přepracované a aktualizované vydání. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-0378-2.

VETEŠKA, J. Přehled andragogiky: úvod do studia vzdělávání a učení se dospělých. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1026-9.

ZILCHER, Ladislav a Zdeněk SVOBODA. *Inkluzivní vzdělávání: efektivní vzdělávání všech žáků*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-0789-6.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

PATTERSON, Ian. Leisure and Disability: Serious leisure and people with intellectual disabilities: benefits and opportunities. *Leisure Studies: Volume 28* [online]. 2009, 4 [cit. 2021-01-23]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02614360903071688>

Seznam použitých internetových zdrojů

Asociace dramaterapeutů České republiky [online]. [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: <http://www.adcr.cz/dramaterapie.html>

Citáty: citáty autora [online]. [cit. 2021-01-26]. Dostupné z: <http://citaty-osobnosti.cz/Citaty/autor-550.aspx>

Česká arteterapeutická asociace. [online]. [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: <http://www.arteterapie.cz/arteterapie>

KŘÍŽKOVSKÁ, Petra. Vzdělávání dětí s mentálním postižením. [Www.sancedetem.cz](http://www.sancedetem.cz) [online]. [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/vzdelavani-deti-s-mentalnim-postizenim>

MPSV. Deinstitutionalizace sociálních služeb (Národní strategie rozvoje sociálních služeb 2016–2025). [Https://socialnipolitika.eu](https://socialnipolitika.eu) [online]. [cit. 2020-12-21]. Dostupné z: <https://socialnipolitika.eu/2017/04/deinstitutionalizace-socialnich-sluzeb-narodni-strategie-rozvoje-socialnich-sluzeb-2016-2025/>

Muzikoterapeutická asociace České republiky. [online]. [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: <http://www.czmta.cz/muzikoterapie/co-je-to-muzikoterapie>

Národní pedagogický institut České republiky: Společné vzdělávání, legislativa, podpůrná opatření. *Národní pedagogický institut České republiky* [online]. [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/podpurna-opatreni>

Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice, z. s. [online]. [cit. 2019-10-09]. Dostupné z: <http://www.spmpr.cz/pro-rodinu/legislativa/davky-duchod-prace/>

Společnost pro lidi s mentálním postižením v České republice, z. s.: Sebeobhájci [online]. [cit. 2019-10-09]. Dostupné z: <http://www.spmpr.cz/pro-lidi-s-postizenim/sebeobhajci/>

Registr poskytovatelů sociálních služeb: Portál MPSV [online]. [cit. 2021-01-29]. Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/rozsirene_hledani_sluzby.do?zn=&zao=&sd=domovy+pro+osoby+se+zdravotn%C3%ADm+posti%C5%BEen%C3%ADm&pic=&zak=St%C5%99edo%C4%8Desk%C3%BD&spd=&spo=&zaok=&sbmt=Vyhledat&zau=&pn=&si=&srp=pdaz&SUBSESSION_ID=1603473832162_15

Šance dětem: Inkluze není novinka. Děti s postižením si zaslouží pomoc, porozumění a úctu. *Www.sancedetem.cz* [online]. [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/inkluzeni-neni-novinka-deti-s-postizenim-si-zaslouzi-pomoc-porozumeni-uctu#inkluzeni-bez-postizeni>

VESELÁ, Veronika. Tranzitní program. *Tranzitní program-Inkluze.cz* [online]. [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: <https://inkluzeni.cz/kolaboratorium/tranzitni-program/>

Zákony pro lidi: Zákon č. 561/2004 Sb. [online]. [cit. 2021-01-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

SEZNAM ZKRATEK

AAK – alternativní a augmentativní komunikace

IQ – inteligenční kvocient

ICDH-10 – Mezinárodní klasifikace nemocí, postižení a handicapů

IVP – individuální vzdělávací plán

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MKN-10 – Mezinárodní klasifikace nemocí, postižení a handicapů

SPC – Speciálně pedagogické centrum

VOKS – výměnný obrázkový komunikační systém

WHO – Světová zdravotnická organizace

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1: Maslowova pyramida	14
Obrázek 2: Takzvaný expanzivní koncept inkluze ve vzdělávání.....	21

Seznam tabulek

Tabulka 1: Klasifikace IQ podle Wechslera.....	10
Tabulka 2: Klasifikace dle stupňů mentálního postižení.....	12
Tabulka 3: Bazální stimulace – základní oblasti a cíle (orální a akustické podněty).....	22
Tabulka 4: Bazální stimulace – základní oblasti a cíle (somatické, vibrační a vestibulární podněty).....	23

Seznam grafů

Graf 1: Pohlaví.....	40
Graf 2: Věk.....	41
Graf 3: Regiony odkud respondenti pochází.....	42
Graf 4: Nejvyšší dosažené vzdělání.....	43
Graf 5: Délka zaměstnání v aktuální organizaci.....	44
Graf 6: Způsoby dalšího vzdělávání.....	46
Graf 7: Motivace se průběžně vzdělávat.....	47
Graf 8: Uplatnění vzdělání ve své praxi.....	48
Graf 9: Poskytování vzdělávání dospělých osob s mentálním postižením v dané instituci.....	51
Graf 10: Vliv uplatnění podporovaného zaměstnávání pro osoby s mentálním postižením...54	

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník.....	I
Příloha B – Ukázka relaxační místnosti Snoezelen a komunikační tabule (struktura týdne) na domácnosti v Domově Sulická.....	IV
Příloha C - Organizace, které byly osloveny formou dotazníkového šetření.....	V

PŘÍLOHY

Příloha A – Dotazník

Dobrý den.

Jsem studentkou oboru Andragogika na Univerzitě Jana Amose Komenského v Praze. Tímto si Vás dovoluji požádat o spolupráci při vyplnění krátkého dotazníku k diplomové práci na téma Analýza oblasti celoživotního vzdělávání osob s mentálním postižením. Při vyplňování dotazníku bych Vás chtěla poprosit o upřímné a pravdivé informace. Předem děkuji za Váš čas.

S pozdravem Bc. Drahomíra Matoušková

drahumatouskova@seznam.cz

tel. 771 770 376

DOTAZNÍK

1. Jste muž nebo žena?

- Muž
- Žena

2. Kolik je Vám let?

- 20 – 35
- 36 – 45
- 46 – 55
- 56 – 65

3. Z kterého regionu pocházíte?

- Praha
- Středočeský kraj

4. Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?

- SOU nebo SOŠ bez maturity
- SŠ s maturitou
- VOŠ
- VŠ

5. Jak dlouho pracujete v organizaci

- 1 – 3 roky
- 7 let
- 11 let
- 12 – 20 let
- 20 a více let

6. Jakým způsobem se nadále vzděláváte?

- Školení a semináře v rámci organizace
- Akreditované kurzy
- Vzdělávací akce

7. Jste motivováni se průběžně vzdělávat?

- Ano, mám vnitřní motivaci se nadále vzdělávat.
- Ano, organizace nabízí různé benefity, když se průběžně vzdělávám.

Např. odměnou je placený volný čas, zaplacení kurzů, které nepořádá organizace atd.

- Ne, nerad se vzdělávám.

8. Uplatníte své vzdělávání v praxi?

- Ano
- Ne

9. Poskytuje vaše instituce vzdělávání dospělých osob s mentálním postižením?

Např.

- Vzdělávání dospělých osob v rámci volnočasových aktivit
- ✚ Kurzy - Rozvoj finanční gramotnosti
- ✚ PC kurz
- Kroužky
- ✚ Vaření
- ✚ Tancování
- ✚ Divadelní (dramaterapie)
- ✚ Hudební (muzikoterapie)
- ✚ Sportovní
- Podporované zaměstnávání
- Jiné alternativy (např. rozvoj komunikace) – jaké?

10. Má pro osoby s mentálním postižením vliv uplatnění podporovaného zaměstnávání?

- Celoživotní vzdělávání
- Pracovní rehabilitace

11. Vaše nabyté zkušenosti (pozitivní i negativní) s celoživotním vzděláváním mentálně postižených osob?

Vaše připomínky, upřesnění komentáře

Příloha B – Ukázka relaxační místnosti Snoezelen a komunikační tabule (struktura týdne) na domácnosti v Domově Sulická

Příloha C – Organizace, které byly osloveny formou dotazníkového šetření

SULICKÁ – DOMOV PRO OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Cílovou skupinou Domova Sulická jsou osoby s mentálním či kombinovaným postižením od tří let věku, horní věková hranice není stanovena. Domov Sulická podporuje lidi, jejichž sociální začlenění je ztížené z důvodu jejich zdravotního postižení, aby byli platnou součástí ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a žili způsobem, který je ve společnosti běžný. Domov poskytuje celoroční pobytovou a sociální službu s lidem s mentálním postižením. Nabízí dva druhy sociálních služeb a to domov pro osoby se zdravotním postižením a chráněné bydlení.

Tel: 420 270 006 570

Web: <http://domov-sulicka.cz/>

Adresa: Sulická 1597/48, 142 00 Praha 4

Detašované pracoviště Murgašova, Murgašova 1286/2, 142 00 Praha 4

Tel.: +420 270 006 755

Chráněné bydlení Lahovice, Na Staré 148, 159 00 Praha 5

Tel.: +420 727 827 496

Chráněné bydlení v běžných bytech, Černý Most, 198 00 Praha 14

Tel.: +420 773 001 354

ÚSP PRAHA 1 STŘEDISKO BOŘIVOJOVA

Zajišťuje péči klientům v denním provozu v době od 7 do 17 hodin. Středisko poskytuje každodenní výchovou péči, stravování, zdravotní péči zajišťovanou ústavním lékařem, pedagogicko – psychologické služby. V nynější době navštěvuje středisko 15 mužů a žen. Klienti jsou rozděleni na dvě skupiny. Jedna, tzv. pracovní, odchází denně s vychovatelem pracovat do Metrostavu, odkud se vrací na oběd do střediska. Druhá skupina pobývá ve středisku. Denní náplň je rozvíjení rozumového a smyslového vnímání, estetická výchova a ergoterapie. Velký důraz je kladen na zapojení se klientů do běžného života. Výsadou střediska jsou pravidelné celodenní čtvrtední vycházky do okolí Prahy, v zimních měsících pak kulturní akce. Každoročně pořádá středisko 1 – 2 ozdravné týdenní pobyty na horách. Vedle této denní péče zajišťuje středisko celoroční pobyt pro klienty v chráněných bytech občanské zástavby.

Tel: 222 721 101

Adresa: Ústav sociální péče Praha 1, středisko Bořivojova, Bořivojova 64, 130 00 Praha

ÚSTAV SOCIÁLNÍ PÉČE PRAHA 1

Na základě písemné žádosti klienta, resp. jeho zákonného zástupce a po posouzení všech dalších aspektů rozhodne ředitel ústavu o vlastním přijetí a nástupu klienta do ústavu. Předmětem činnosti je: 1. ústavní sociální péče s celoročním, týdenním a denním provozem pro mentálně postižené osoby 2. vzdělávání mentálně postižených osob 3. provoz chráněných bytů pro osoby s mentálním postižením 4. organizování chráněné dílny 5. organizování školení a dalšího vzdělávání v oblasti péče o mentálně postižené Ústav sociální péče Praha 1, Vlašská 25 poskytuje v současné době péči mentálně postiženým dětem a dospělým v denních, týdenních a celoročních pobytech. Péče je zaměřena na výchovnou, sociální, zdravotní, rehabilitační a další.

Tel: 257181731

Email: info@uspp1.cz

Adresa: Vlašská 25, 118 00 Praha 1

ÚSTAV SOCIÁLNÍ PÉČE PRAHA 1, STŘEDISKO PAPIRENSKÁ

Středisko Papírenská je denní stacionář pro osoby s mentálním postižením. Je umístěno ve vile se zahradou v Papírenské ulici v Praze 6 - Dejvicích. V péči je zde 12 klientů, z toho je šest žen. Věk klientů se pohybuje mezi 25 - 40 lety. Středisko poskytuje klientům péči denního pobytu (od 7 do 16 hodin), stravování, zdravotní péči pravidelnou zdravotní kontrolu ústavním lékařem, rehabilitační péči a pedagogicko-psychologické služby. V každodenním životě mají klienti k dispozici nově a moderně vybudované prostory, keramickou dílnu a tělocvičnu. V rámci ergoterapeutické péče pracují klienti na zahradě, pomáhají při přípravě a mytí nádobí a při úklidu. V každodenním životě mají klienti k dispozici nově a moderně vybudované prostory, keramickou dílnu a tělocvičnu. Dvakrát ročně pořádá středisko ozdravné pobyty na horách, během roku pak výlety do okolí Prahy. Dále středisko nabízí možnost celoročního tzv. chráněného bydlení. Kapacita je 8 klientů. V současné době zde bydlí 5 muži a 3 ženy. Ubytování je ve dvoulůžkových a jednolůžkových pokojích odděleně od denního provozu.

Tel: 233 325 483

Adresa: Papírenská 14, 160 00 Praha 6

ÚSTAV SOCIÁLNÍ PÉČE PRAHA 1, STŘEDISKO DOUBRAVČANY

Středisko Doubravčany je jediným stacionářem ÚSP Praha 1, který je umístěn mimo území hlavního města. Nachází se ve Středočeském kraji nedaleko měst Kolín a Kutná Hora. Nejbližším větším sídlem jsou Zásmyky. Z Prahy lze do Doubravčan dojet i příměstskou integrovanou dopravou, a to ze stanice metra Skalka autobusem č. 381. Vlastní budovy se rozkládají v malebném údolí Vavříneckého potoka. Zde se v minulých letech podařilo rekonstrukcí z bývalého mlýna vytvořit moderní zařízení pro mentálně postižené spoluobčany. Středisko je stacionářem s týdenním a celoročním provozem. V současné době zde žije 28 klientů, jejichž věk se pohybuje mezi 25 a 40 lety. Žijí zde muži /22/ i ženy /6/. Středisko zajišťuje celodenní stravování, zdravotní péči, pedagogicko-psychologické služby. K naplnění každodenního života klientů slouží keramická dílna s vlastní keramickou pecí, zahradnická dílna, herna a prostorná tělocvična. I okolí zařízení jako rybník, zahrada, skleník a stáje slouží k zájmové činnosti klientů.

Tel: 321 796 431

Adresa: Doubravčany čp12, 281 44 okr. Kolín

ÚSTAV SOCIÁLNÍ PÉČE PRAHA 1, STŘEDISKO VILOVÁ

Středisko Vilová se nachází ve vile se zahradou na Praze 10 - Strašnicích v ulici Vilová. Jedná se o denní stacionář, který zajišťuje každodenní péči o mentálně postižené klienty v době od 7 do 17 hodin. Středisko poskytuje klientům stravování, zdravotní péči, kterou zajišťuje ústavní lékař, a pedagogicko-psychologické služby. V současné době navštěvuje středisko 29 mužů a žen ve věku 20 až 51 let. Smyslem střediska je nabídnout mentálně postiženým činnost, která by je bavila, přinášela radost, uspokojení a pocit seberealizace. K tomu slouží různé kroužky - hudební, keramický, výtvarný, sportovní, gymnastický, kroužek němčiny a plavání - zajišťované vychovateli střediska. K tělovýchovné činnosti zde slouží sportovní klub Odra-Vilová, který je členem ČHSO. Středisko má svoji vlastní keramickou dílnu s keramickou pecí. V rámci ergoterapeutické péče pomáhají klienti při přípravě a mytí nádobí, v práci na zahradě a při úklidu střediska. Středisko pořádá každoročně ozdravný pobyt na horách a zahraniční pobyt u moře.

Tel: 274 814 385

Adresa: Vilová 2, 100 00 Praha 10

HORIZONT – CENTRUM SLUŽEB PRO SENIORY, STŘEDISKO DIAKONIE A MISIE CÍRKVE ČESKOSLOVENSKÉ HUSITSKÉ

Posláním Horizontu je poskytovat komplexní sociální péči, služby a pomoc především seniorům a dospělým občanům s mentálním i fyzickým postižením, kteří nepotřebují nepřetržitou zdravotnickou pomoc a péči. Zamezovat jejich sociálnímu vyloučení, poskytnout jim nové domácí prostředí, vyhovující životní prostředí a přiměřené sociální kontakty pomocí trvalého ubytování v penzionu nebo je udržet v jejich domácím prostředí a vztazích pomocí pečovatelské služby. Nabídnout jim rozmanité a přiměřené aktivity a životní program.

Tel: 233 101 421, 220 921 242

Email: info@centrumhorizont.cz

Web: <https://www.centrumhorizont.cz/>

Adresa: Na Vrchmezi 8/231, 16000 Praha 6

NAUTIS PRAHA

Služby poradenské, respitní a asistenční služba, ranou péči, respitní víkendy, vzdělávací kurzy a další. Pro dospělé a děti trpící některou z poruch autistického spektra jejich rodiny, instituce, které se o autistické osoby starají

Tel.: +420 284 684 959 (kontakt POUZE na ředitelství / ekonomické a provozní středisko / středisko rozvoje a vnějších vztahů)

Adresa: Brunnerova 1011/13, Praha 17 - Řepy, 163 00, kontaktní adresa: V Holešovičkách 593/1a, 182 00 Praha 8

Email: nautis@nautis.cz

Web: <http://www.nautis.cz/cz>

AUTISTIK

Vytváření společenských a ekonomických podmínek pro optimální rozvoj občanů s autismem. Napomáhání realizace práva na vzdělání a výchovu takto postižených. Vytváření podmínek pro snazší integraci postižených do společnosti. Navázání kontaktů a začlenění společnosti do mezinárodního rámce. Ochrana práv občanů s autismem a jejich rodin, lidé s autismem a jejich rodiny.

Tel: 605 400 865

Email: autistik@volny.cz

Web: <http://www.autistik.eu>

Adresa: Kyselova 1189/24, 18200 Praha 8

DENNÍ STACIONÁŘ AKOR

Zabezpečení dětí a mládeže s mentálním postižením a kombinovanými vadami ve věku od 3 do 26 let a poskytování výchovné, vzdělávací, léčebné a rehabilitační péče i respitní péče, osoby s mentální a vícečetným postižením od 3 do 26 let, rodiny postižených.

Tel: 222 519 716

Email: dsakord@vol.cz

Adresa: Záhřebská 36, 120 00 Praha 2

DIAKONIE CÍRKVE BRATRSKÉ

Služby pro osoby s chronickým duševním onemocněním, osoby s mentálním postižením. Věková kategorie klientů: mladí dospělí (19 – 26 let), dospělí (27 – 64 let), mladší senioři (65–80 let).

Tel: 731 430 464, 281 922 506

Web: www.cb.cz/diakonie/xaverov/xavind.htm

Adresa: Koněvova 151/24, Praha 3 - Žižkov, 130 00 Praha 3

DĚTSKÉ CENTRUM PAPERSEK - HL. MĚSTO PRAHA

Pro děti od 3 let až pro mladé dospělé s výraznými postiženími psychickými, smyslovými nebo pohybovými, zejména s postiženími kombinovanými, děti s autismem, dospělé osoby s mentálním, tělesným a psychickým postižením

Tel: 281 866 654

Email: hloubetin@dcpaprsek.org

Adresa: Středisko Hloubětín, Šestajovická 580/19, 198 00 Praha 9 – Hloubětín

DIAKONIE ČCE

Středisko Zvonek poskytuje komplexní výchovně a vzdělávací a sociálně zdravotní péči dětem s mentálním a kombinovaným postižením. Děti a mladí lidé s mentálním a

Web: www.diakonie-zvonek.cz

Adresa: Zvonek, Šípková 1838/1, 142 00 Praha 4 – Krč

MODRÝ KLÍČ - SPMP

Sdružení provozuje: speciální školu, školu Modrý klíč, chráněné dílny, chráněné bydlení.

A-centrum poskytující specializovanou péči klientům s autismem krizové centrum a krátkodobé pobyty. Zaměřuje se na mentálně postižení všech věkových kategorií a na lidi s autismem.

Tel.: 241 715 375, 241 711 927

Email: : modry.klic@asmnet.cz

Web: www.modry-klic.cz

Adresa: Smolkova 567/2, Praha 4, 142 00

OSA CENTRUM PRO PODPORU SAMOSTATNOSTI

Cílem sdružení je umožnit lidem s mentálním postižením, kteří využívají naši službu, žít životem jako jejich vrstevníci. OSA poskytuje individuální podporu skupiny, volnočasové skupiny, výcviky pro dobrovolníky i pro uživatele.

Tel: 271 910 001, 775 271 910

Email: osa.szs@centrum.cz

Web: : <http://www.fosaops.org/podpora-samostatnosti-osa>

Adresa: Filipova 2013, Praha 4, 148 00

POHODA SPOLEČNOST PRO NORMÁLNÍ ŽIVOT LIDÍ S POSTIŽENÍM

Organizace pro dospělé osoby s mentálním, případně kombinovaným postižením, především dospělé osoby s mentálním postižením. Organizace nabízí tyto služby: chráněné bydlení, denní stacionář, osobní asistence – terénní, odlehčovací služba – terénní.

Tel: 296 202 022, mobil: 777 913 483

Email: pohoda@pohoda-help.cz

Web: <http://pohoda-help.cz>

Adresa: Roškotova 1737/6, 140 00, Praha 4 – Bráník

DUHA INTEGRACE OSOB S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM

Chráněné bydlení, podporované zaměstnání, centrum denních služeb, domov DUHA, služba je poskytována lidem s mentálním postižením.

Tel.: 420 286 592 971, +420 602 610 693

Email: duha@spolecnostduha.cz

Web: <http://www.spolecnostduha.cz/>

Adresa: Fügnerovo náměstí 1866/5, 120 00 Praha 2

CHRÁNĚNÁ DÍLNA SVATÝ PROKOP U ČERVENÉHO JAVORU

Popis: ergoterapeutická dílna pro klienty s mentálním i tělesným postižením, dospělí s mentálním a tělesným postižením.

Tel: 281 930 909

Email: : dilna.prokop@seznam.cz

Web: <http://www.dilnaprokop.cz>

Adresa: Svatoňovická, 190 12 Praha 9, Dolní Počernice

INTEGRAČNÍ CENTRUM ZAHRADA

Denní stacionář pro děti s kombinovaným postižením, děti s kombinovaným postižením.

Tel: 222 584 841

Email: info@iczahrada.cz

Web: <http://www.iczahrada.cz/>

Adresa: U zásobní zahrady 8/2445, 130 00, Praha 3

PORTUS PRAHA

Cílem sdružení je: vytváření plnohodnotného životního prostoru pro lidi s mentálním či jiným postižením. Portus poskytuje a provozuje: Chráněné bydlení v obci Slapy, pracovní centrum Slapy, akce Cihla, benefiční aukce, kulturní, osvětové a vzdělávací akce. Chceme napomáhat tomu, aby lidé s postižením nebyli vyčleňováni z naší společnosti, nýbrž mohli žít v běžném prostředí uprostřed ostatních lidí. Prostřednictvím sociálních služeb (chráněná bydlení a sociálně terapeutické dílny) poskytujeme lidem s postižením potřebnou podporu k získávání, rozvoji a využívání jejich schopností a dovedností v běžném prostředí, aby jejich život byl co nejvíce podobný životu jejich vrstevníků.

Tel: 224 934 813

Email: portus@portus.cz

Web: <http://www.portus.cz>

Adresa: Kozácká 16, 101 00, Praha 10

RYTMUS

RYTMUS nabízí tyto služby: podporované zaměstnání, středisko podpory integrace pro děti a lidi s mentálním či vícečetným postižením. Podporujeme pedagogické pracovníky, rodiče a sociální a poradenské pracovníky při začleňování dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných škol: Inkluze ve škole. Pomáháme dospělým lidem se zdravotním

postižením najít zaměstnání na běžném trhu práce: Podporované zaměstnávání. Pomáháme mladým lidem se zdravotním postižením usnadnit přechod z dětství do dospělosti. Zajišťujeme praxe na běžném trhu práce: Tranzitní program. Podporujeme lidi se zdravotním postižením při přechodu z ústavu či jiného bydlení do bydlení samostatného: Podpora samostatného bydlení. Oceňujeme zaměstnavatele a firmy, které zaměstnávají lidi s postižením:

Stejná šance - Zaměstnavatel roku. Inicijujeme setkávání a výměnu zkušeností na podporu společného vzdělávání: Týden pro inkluzi.

Tel: 224 251 610

Email: rytmus@rytmus.org

Web: <http://www.rytmus.org>

Adresa: Bruselská 16, Praha 2, 120 00

SDRUŽENÍ PRO POMOC MENTÁLNĚ POSTIŽENÝM ČR (SPMP)

Cílem sdružení je pomáhat osobám mentálně postiženým, včetně postižených kombinovanými vadami, a jejich rodinám, SPMP provozuje několik zařízení (i mimo Prahu), cílové skupiny se mění podle jednotlivých zařízení - od mentálně postižených dětí, po dospělé. Sledujeme dění na všech úrovních a vyjadřujeme se ke změnám a rozhodnutím, která se týkají lidí s mentálním postižením a jejich blízkých. Upozorňujeme na problémy, kterým musí lidé s mentálním postižením a jejich blízcí čelit. Prosazujeme změny, které pozitivně ovlivňují život lidí s mentálním postižením a jejich blízkých. Pomáháme lidem s mentálním postižením a jejich blízkým žít tak, jak se jim líbí a jak chtějí. Vzděláváme lidi s mentálním postižením a jejich blízké, pracovníky v sociálních službách, jiné odborníky a veřejnost. Vytváříme pro lidi s mentálním postižením a jejich blízké prostor pro vzájemné setkávání, sdílení zkušeností a řešení problémů.

Tel: +420 776 237 799, +420 770 626 202

Email: spmp@spmpcr.cz

Web: <http://www.spmpcr.cz/>

Adresa: Karlínské nám. 12/59, Praha 8 - Karlín, 186 03

SLUNEČNÍ DOMOV

Nestátní zařízení, které poskytuje ubytování a stravování od pondělí do pátku klientům s poruchami autistického spektra (PAS). PAS je nevyléčitelné, tudíž celoživotní postižení. Lidé s PAS – velmi zjednodušeně – špatně chápou vztahy v okolním světě. Naše služby jsou

určeny 14-ti klientům různého věku – dolní věková hranice je 6 let, horní není stanovena. Dnes převažují klienti mladiství a mladí dospělí. V našich dvou oddělených „Domečcích“ mají k dispozici jednolůžkové a dvoulůžkové pokoje.

Tel: 737 266 402

Email: slunecni.domov@seznam.cz

Web: <https://www.slunecnidomov.cz/Domu.html>

Adresa: Jahodnická 66, Praha 9 198 00

SPECIÁLNÍ DOMOV MLÁDEŽE SEDLEC – SPMP

Centrum pomoci lidem s mentálním postižením od 18 let. V současné době využívá služeb denního stacionáře dvacet čtyři klientů, kteří jsou ve třech pracovních oborech. Pomocný kuchař, zahradník a zdravotník. Dospělí lidé s mentálním postižením se zdokonalují v praktických dovednostech, služba – chráněné bydlení.

Tel: 233 324 363

Email: SDM.SEDLEC@seznam.cz

Web: <http://www.sdmsedlec.cz/>

Adresa: Roztocká 13/33, 160 00, Praha 6 – Sedlec

KOMUNITNÍ CENTRUM MOTÝLEK

Pražská organizace zabývající se péčí a pomocí osobám s mentálním (a vícečetným postižením) a osobám s autismem, sdružení na pomoc dětem s handicapem poskytuje odborné sociální služby dětem se širokým spektrem specifických potřeb, nabídka aktivit pro děti zaměřené na rozvoj jejich soběstačnosti, dovedností a zájmů. Děti se zdravotním postižením (tělesným, mentálním i kombinovaným, Downovým syndromem, autismem, DMO aj.) Děti trávící svůj volný čas na ulici, nebo jsou v náročném životním období, kdy se dostávají do konfliktu se společností, aktivizační služba, poradenství rodičům, rozvoj dovedností dětí.

Tel: 281 912 081, 777 964 764

Email: motylek@motylek.org

Web: : www.motylek.org

Adresa: Vlčkova 1067, Praha 14 – Černý Most, 198 00

ÚSMĚV, POSKYTOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Poskytování sociálních služeb mentálně postižené mládeži v týdenním režimu. Týdenní pobyt (pondělí od 6.00 – pátek 17. 00 hodin). Ubytování, stravování, pitný režim. Vzdělávací

program uzpůsobený potřebám klientům. Pracovní terapie. Rekreační pobyty v tuzemsku i zahraničí. Doprovod do jiného zdravotního zařízení. Aromaterapie, muzikoterapie, kolektivní akce, hiporehabilitace, alternativní komunikace.

Tel: 315 685 054

Email: usp.chlumin@wo.cz

Adresa: 277 43 Chlumín 123

DIAGNOSTICKÝ ÚSTAV SOCIÁLNÍ PÉČE TLOSKOV

CSS Tloskov je centrem služeb s celostátní působností. Nabízí pomocnou ruku všem, kteří se díky svému zdravotnímu stavu, zejména mentálnímu postižení, ocitli v nepříznivé situaci. Nabízíme alternativní domov, denní či poradenské služby, dále odlehčení osobám, které trvale pečují o své blízké s mentálním postižením, tím, že se o jejich zdravotně postiženého člena rodiny dočasně postaráme a budeme se snažit naplnit jeho potřeby a přání stejně, jako tak činí jeho nejbližší. Snažíme se, aby služby byly kontinuální – tj., aby byla možnost návaznosti péče o našeho klienta od nejtělejšího věku až po dospělost. Naší snahou v pracovním působení je zejména klima přátelské a pohodové atmosféry. Naše práce směřuje k cíli, aby každý náš klient získával stále vyšší samostatnost v rámci svých možností a tím jeho závislost na okolí byla co možná nejnižší.

Tel: +420 317 740 147

Adresa: Neveklov - Tloskov 1, 257 56

DOMOV PRO OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM, NALŽOVICE

Poskytuje komplexní péči mentálně postiženým dospělým ženám ve věku od 26 let, výjimečně i mladším.

Tel: +420 318 864 122

Adresa: Nalžovice

RYBKA – POSKYTOVATEL SOCIÁLNÍCH SLUŽEB, NERATOVICE

Popis: Poskytovatel sociálních služeb je příspěvková organizace zřízená Středočeským krajem. Posláním organizace je umožňovat lidem s mentálním a kombinovaným postižením žít v přirozeném prostředí. Při poskytování sociální služby je důraz kladen na zachování lidské důstojnosti, svobodné volby a přání. Nedílnou součástí poslání organizace je podpora uživatelů v udržování sociálních vazeb s rodinou, se svými přáteli a okolním světem.

Adresa: Tovární 122, 277 11 Neratovice

Web: <https://rybka-neratovice-1.webnode.cz/>

DOMOV MLADÁ - POSKYTOVATEL SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Domov Mladá pro osoby se zdravotním postižením v Milovicích poskytuje sociální služby, které podporují samostatnost a soběstačnost lidem s postižením, nebo jejich rodinám, převážně v regionech Nymburk, Mělník, Mladá Boleslav, Praha – Východ. Zároveň respektují a posilují naplňování jejich práv a jsou poskytovány na principu partnerství podle individuálních potřeb a s umožněním začlenění uživatelů do běžné společnosti, či co největšímu přiblížení jejich životního stylu běžnému životu vrstevníků. Historie Domova Mladá sahá až do roku 1962. Právě v tomto roce byl založen jako “Ústav sociální péče pro mentálně a tělesně postižené děti a mládež”, který sídlil v Kersku. Zařízení zajišťovalo péči o mentálně postižené děti a mládež a jeho zřizovatelem byl Okresní národní výbor. V dalších letech zařízení spravoval Okresní ústav sociálních služeb, který byl v roce 1991 zrušen. Následně se stal zřizovatelem Okresní úřad v Nymburce.

Tel: 325 575 001-04

Web: <http://domovmlada.cz/>

Adresa: Rakouská 552, 289 23 Milovice

ÚSTAV SOCIÁLNÍ PÉČE RATMĚŘICE

Domov pro osoby se zdravotním postižením. Zařízení určené pro péči pro osoby s mentálním postižením a osoby s poruchami vývoje bez omezení věku a míry postižení. Různorodé skladbě klientů jsou přizpůsobeny možnosti bydlení ve třech areálech ústavu. Více než polovina klientů (z počtu 152) využívá služeb komplexu bývalého zámku, přilehlého dvora a parku v Odlochovicích. Klienti mladšího věku žijí v sousední obci Ratměřice. Klidné, chráněné prostředí areálu na kraji obce Roudný využívají klienti s obtížněji zvládnutelnými projevy chování a potřebou individuálnějšího přístupu. Podporujeme kontakty klientů s obyvateli místních obcí. Trvale usilujeme o rozvoj sociálních, rozumových dovedností. U klientů začleněných do programu komunikace začínáme využívat alternativních metod výuky a uplatňování komunikačních prostředků. Naše snažení je směřováno k maximálně možné srovnatelnosti kvality života klienta s vrstevníky mimo ústav a nejvyšší míře jeho samostatnosti.

Tel: 420 317 833 201

Adresa: Odlochovice 1, Benešov-Okrouhlice 125601

DOMOV BARBORA, KUTNÁ HORA

Domov Barbora Kutná Hora poskytuje službu osobám se zdravotním, s mentálním i kombinovaným postižením, které se ocitly v nepříznivé životní situaci pro svou sníženou soběstačnost zejména z důvodu zdravotního stavu a jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc další osoby a tuto pomoc jim není možné zajistit v jejich domácím prostředí. Služba je určena osobám, které dosáhly věku 19 let. Služba je poskytována formou celoročního pobytu.

Tel: + 420 327 533 111

Web: <https://www.domov-barbora.cz/cz>

Adresa: Pirknerovo nám. 228, 284 01 Kutná Hora

CENTRUM U BARTOLOMĚJE

Příspěvková organizace Středočeského kraje, poskytuje různé sociální služby pro lidi s mentálním postižením a jejich rodinám převážně z okresu Kutná Hora. Centrum poskytuje individuální péči v denním stacionáři dětem, mládeži a dospělým osobám s mentálním a kombinovaným postižením ve věku od 3 let. Denní stacionář 3–64 let, týdenní stacionář 16 až 64 let, domov pro osoby ZP 16–80, sociální rehabilitace 18–64, chráněné bydlení 18–64 let.

Tel: 420 327 512 272, +420 327 512 524

Adresa: Pirknerovo náměstí 206/3 284 01, Kutná Hora-Vnitřní Město

ZAHRADA – POSKYTOVATEL SOCIÁLNÍCH SLUŽEB, Kladno

Služby jsou poskytovány lidem se středně těžkým až těžkým mentálním postižením s omezenou schopností sebeobsluhy bez těžkého smyslového, tělesného a psychiatrického postižení. Specializace na výchovu a vzdělání.

Tel: 777 177 996, 312 246 283

Web: <https://www.zahrada-pss.cz/kontakt>

Adresa: H.Malířové1802 , 272 01 Kladno

DOMOV SVOJŠICE

Posláním našeho zařízení je zajistit bydlení klientům, kteří se dostali do nepříznivé sociální situace a tím vyžadují pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. Jsme nápomocni klientům tak, aby se snažili překonat nepříznivou sociální situaci, byli podporováni v samostatnosti a mohli využívat veškeré dostupné místní instituce a přirozené vztahové sítě. Naším cílem je, aby klienti zůstali součástí přirozeného místního společenství, seberealizovali se a žili způsobem,

který se co nejvíce blíží běžnému způsobu života. Sociální služby jsou určeny dospělým osobám, které dovršily 19 let. Poskytujeme pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu chronického duševního nebo kombinovaného onemocnění, případně mentálního onemocnění, osobám se stařeckou a ostatní demencí, které mají sníženou soběstačnost z důvodů těchto onemocnění.

Tel: 702 088 912

Adresa: Svojsice, Svojsice č. 1, 281 07

DOMOV LEONTÝN

Domov Leontýn poskytuje pobytové sociální služby lidem s mentálním postižením. Sídlí v zámku Leontýn a v okálech typu chráněného bydlení v rozlehlém zámeckém parku v krásném prostředí Křivoklátských lesů, v kraji Oty Pavla, v okrese Rakovník ve Středočeském kraji. V Domově Leontýn se žije životem podobnému na venkově. Z přírodního a klidného prostředí jsou klienti s mentálním postižením od 12 let ubytováni se sníženou soběstačností.

Tel: 313 559 097

Adresa: Roztoky, 270 23 Křivoklát

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Drahomíra Matoušková

Obor: Andragogika

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Analýza oblasti celoživotního vzdělávání osob s mentálním postižením

Rok: 2021

Počet stran textu bez příloh: 55

Celkový počet stran příloh: 17

Počet titulů českých použitých zdrojů: 24

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů: 13

Vedoucí práce: PhDr. Ivana Shánilová, Ph.D.